

LOGGBOK
Underlag till skriften

HÄRNÖSAND
Den lilla staden med stor historia

Härnösands socken, Ångermanland

Rapport 2015:8
Lars Göran Spång

Murberget Länsmuseum Västernorrland
Box 34
871 21 Härnösand
www.murberget.se

LOGGBOK. Underlag till skriften HÄRNÖSAND. Den lilla staden med stor historia.
Rapport 2015:8

© Murberget Länsmuseum Västernorrland, Lars Göran Spång

Härnösand 2015

Foto: Björn Grankvist och Lars Göran Spång

ISSN 2000-0111

LOGGBOK

Underlag till skriften Härnösand - den lilla staden med stor historia

Innehållsförteckning

LOGGBOK.....	3
Underlag till skriften Härnösand - den lilla staden med stor historia.....	3
Projektbeskrivning:.....	4
Bakgrund.....	4
Syfte.....	5
Aktiviteter.....	5
Tidplan.....	6
Kostnader.....	6
Deltagare.....	6
Inledning.....	6
Källor.....	6
Före staden.....	7
Källor.....	7
Intervjuer.....	7
Arbetsbild.....	9
En stads planer.....	9
Källor.....	9
Skolstaden.....	10
Källor.....	10
Intervjuer.....	10
Arbetsbilder.....	12
Den föränderliga domkyrkan.....	13
Intervjuer.....	13
Arbetsbilder.....	18
Författarstaden.....	19
Källor.....	19
Intervjuer.....	19
Arbetsbilder.....	24
Förvaltningsstaden.....	25
Källor.....	25
Intervjuer.....	25
Arbetsbilder.....	34

Handel och hav.....	36
Källor.....	36
Intervjuer.....	36
Arbetsbilder.....	39
Bo-staden.....	40
Intervjuer.....	40
Arbetsbilder.....	42
Framtidsstaden.....	43
Källor.....	43
Intervjuer.....	43
Arbetsbilder.....	49
Bilaga: Utskrift av blogg som följde projektet.....	50
Härnösands riksintressanta kulturmiljöer.....	51
Skriften på tryckeriet.....	51
Stadsvandring med teater.....	52
Studentbal på St Petrilogen.....	52
Filmer om Härnösand förr i tiden.....	53
Skolstadens slott.....	54
Tingshuset får nytt liv.....	55
Visioner från förr.....	58
Kom till Murberget den 2 februari kl 13!.....	59
Trästad Härnösand – höghus av trä?.....	61
Bokhandeln har julrusch.....	61
Hotell på Kanaludden?.....	63
Kulturmiljöer är bra för tillväxten!.....	65
Landshövdingens residens.....	66
Härnösands förhistoria.....	67
Härnösand från ovan där.....	68
Vad är intressant med Härnösand?.....	69

Projektbeskrivning:

Bakgrund

Murbergets dnr: 2013/00060

Projektet är en uppföljning av den informationsinsats som gjorts för riksintressena Nolby, Klingstatjärn och Norra Alnön.

Projektet tar vara på positiva effekter som blivit av de förra skrifterna. Bl.a. har det visat sig att en dialog med boende och lokalhistoriker har skapat ett stort engagemang. Samverkan med kommunen har även varit prioriterat.

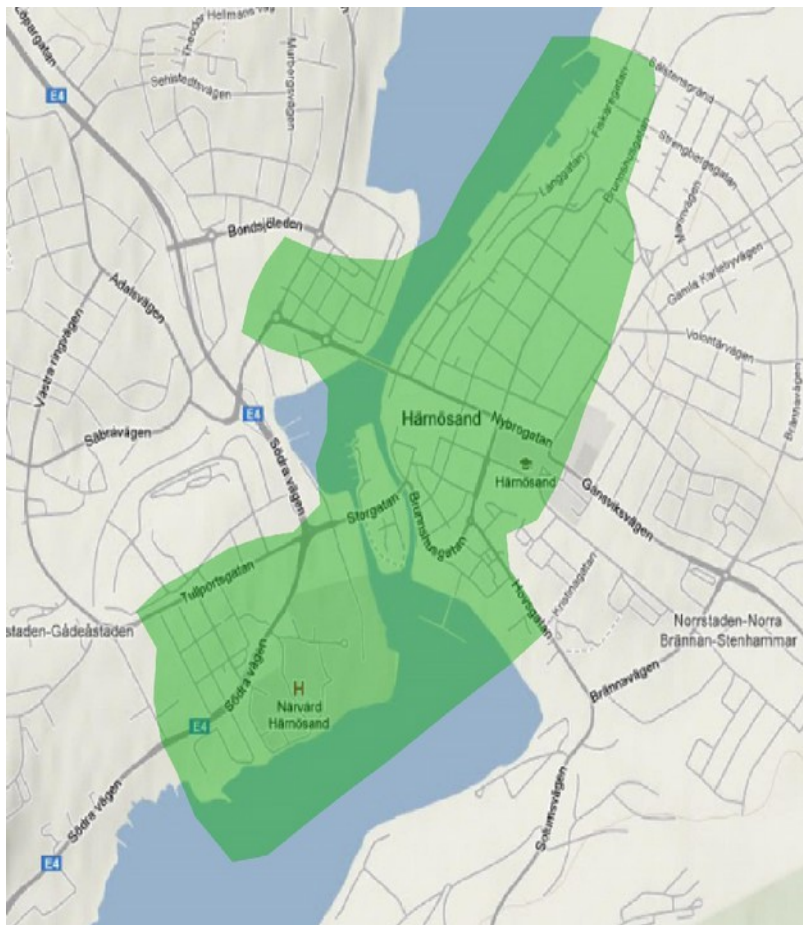
Härnösands historia är väl dokumenterad i omfattande publikationer. Härnösands förhistoria har däremot blivit mindre uppmärksam i forskningen. I stället har en aktiv intresseförening gjort stora insatser för att belysa Härnösands forna glansdagar

som en centralbygd redan under järnålder.

Syfte

Skriften syftar till att förtydliga vilka värden som motiverar urvalet av nämnda riksintresseområde, för boende och beslutsfattare. I förlängningen är förhoppningen bl.a. att kulturmiljön kan gynna framväxt och blomstring av besöksnäringar i regionen. Stora ansträngningar läggs på dialog med berörda fastighetsägare, brukare och lokalhistoriker. Skriften ska också vara av hög kvalitet avseende grafik, illustrationer och fotografi.

Härnösand kommun planerar en översyn av riksintresseområden. Frågan om hotelletablering vid Kanaludden är aktuell. En särskild utredning granskar hur hotellet ska kunna utformas för att inte skada riksintresset. I övrig planering ingår att utöka besöksnäringen, vilket blir en viktig fråga att ta upp med både företagare och kommun. Särskild uppmärksamhet ägnas åt Härnösands aktiva föreningsliv som lagt ner betydande arbete på lokalhistorisk forskning.

Riksintressets avgränsning.

Aktiviteter

Research, blogg och fältarbete: 250 tim
Foto: 50 tim
Texter: 150 tim
Redaktionsarbete: 100 tim
Grafik och layout: 50 tim
Tryck: 500 ex.

Tidplan

Projektet genomfördes under 2013-2014

Kostnader

Totalkostnaden för projektet var ca 275 tkr.
Länsstyrelsen bidrog med 175 tkr. (Lst. Dnr: 436-1982-13)

Deltagare

Text och research: Lars Göran Spång
Foto: Björn Grankvist
Grafisk form: Chrstina Sohlén.

Inledning

Källor

Beskrivningen av Härnösands riksintresse område är hämtad från Riksantikvarieämbetets hemsida:

<http://www.raa.se/kulturarvet/samhallsplanering/riksintressen/riksintressen-beskrivningar/>

Alla objekt i listan sid. 6 är inte specifikt nämnda i riksintressebeskrivningen, utan syftar på innehållet i texten.

Polygonen (riksintresseområdet) tillhandahålls av länsstyrelsen:

<http://projektwebbar.lansstyrelsen.se/gis/Sv/Pages/nationella-geodata.aspx>

och Riksantikvarieämbetet:

<http://www.fmis.raa.se>. Markera under *kartinställningar* att riksintressen kultur ska visas.

Övriga publikationer/dokument som anknyter till riksintressen i Härnösand:

Översyn av riksintressen i Västernorrland – en pilotstudie i Härnösand. Länsstyrelsen Västernorrland Rapport nr 2013:15

Länsstyrelsens försök att förtydliga vilka komponenter som ingår i riksintresset.

Hjördis Ek, Emma Andersson, Lars Göran Spång. (2009). Översiktsplan för Härnösands kommun. Underlag om kulturmiljöer. Murbergets Rapport 2009:6

Före staden

Källor

Persson, Peter (2009). Centralorter i Västernorrland under järnålder. Arkeologi Norr 11.

Intervjuer

Intervju av Lars Göran Spång (LGS) 2013.09.20, Sambiblioteket.

Peter Persson (PP):

Född och uppvuxen i Härnösand. Har haft intresse för historia sen han var liten. Pappa var grävmaskinist och hittade ibland gamla grejor som fascinerade. Mamman minns så sent på 60-talet att det fanns högformationer här uppe [vid Miun]. Jobbar nu på länsstyrelsen med utredningar m.m.

Lars Högberg (LH):

Uppvuxen i Örnsköldsvik, men släkten kommer från Härnösand. Pappan var kontorschef på en revisionsbyrå. Började gymnasiet i Härnösand 1962 och har bott här sedan dess. Släkten har rötter i Säbrå sedan 1500-talet. Från början intresserad av astronomi, geologi, arkeologi och nu hembygdsforskning. Arkeologiintresset kom då ekonomiska kartan markerade

fornlämningar. Han började leta rätt på alla R. En kurs på Umeå universitet gav mersmak, framförallt för att leta upp skärvsten.

Försnack om Vägnön, rösen och boplatser m.m...

LH: Vi, IOGT, hade vandringsvisning härifrån, vid Franzén statyn. Jag utgår från att att det var här de första nybyggarna landade. Det fanns en bra strand här då och man tog sig upp på höjden vid Sjöbefäl och etablerade gården Hov vid 500-talet. Sen går vi mot kyrkogården och skylten "tänk på döden" där en storhövding har legat i en storhög år 1000. Nästa station är medeltiden och vi går till simhallen där ett hamnläge fanns och som sedan blir marknadsplats. Ärkebiskopen Birger Gregorsson 1374 gör ett besök och nämner Härnösand.

PP: Han skriver *Härnösund*, men det kan vara så att sund blir omvandlat till sand.

LGS: Du tror alltså att de första nybyggarna kom till Härnön, inte Tullporten, Nässjön eller så?

LH: Nej, jag tror det var det bästa läget ur handelssynpunkt och här var det soligt.

PP: Vid *By* har funnits högar och *Helgum* talar för en tidig etablering. Jag vänder mig lite mot att börja vid Kristi födelse, för vi har så mycket runt omkring som är äldre. Det kommer fram så mycket i Njurunda, Umeå m.m. som talar för en tidigare etablering.

LH: Men ur pedagogisk synpunkt är det trevligare att prata om Härnösands tillblivelse som centralort. Gudinnan *Härn* ger namn åt orten samma tid.

PP: Ortnamnsvetenskaperna börjar bli öppna för att en del namn kan vara äldre, t.ex. -um namnen skulle kunna vara från bronsåldern. Även *Nämforsen* kan vara ett äldre namn som går tillbaka på urgermanska och ordet *nehmen* som inte har levt kvar i svenska och danska.

LH: *Härnevi* finns på flera ställen i Mälardalen och alla ligger vid en kungsgård.

PP: Tyvärr har ortnamnsforskarna inte ägnat Härnö någon djupare analys. Lindroths tolkning står kvar och den förkastade redan Bucht. Lindroth var aldrig här utan utgick från kartor.

LH: Härnöklubb är som ett landmärke, och det kan vara en omständighet som gjort att ortnamnsforskarna fallit för tolkningen att Härnö är ett naturnamn.

LGS: Går stadsvandringen vidare fram i historien?

LH: Ja, från Gregorsson går vi vidare till Johan III som vill grunda en stad på den gamla marknadsplatsen. Staden byggs utmed den gamla strandlinjen som vi ser i Östanbäcken. Det är kännetecknande för fler gator, även norr på stan, att de följer den medeltida strandlinjen. Sen går vi till Packarlaven, där båtar byggdes och det fanns hamn. Havet och sjöfarten var viktig. Sen går vi till torget och då är vi framme vid 1700-talet. Härnösand blir Norrlands huvudstad då vi får biskop, gymnasium och landshövding. 1658 får vi också bro till fastlandet. Jag läste om några vittnesmål från häxprocesserna. Barn från Nyland skulle uppge var Blåkulla låg. Några hade hört talas om Härnösand och vindbron som kunde öppnas och stängas. Det gav sådana intryck att de pekade ut Härnösand som platsen där Blåkulla låg. Troligen hade de hört berättas om den av besökare på Korsmässommarknaden.

Sen när vi kommer till 1800-talet är det domkyrkan som gäller.

LGS: Stadsplanen på Kronholmen?

LH: Det är ganska ointressant under äldre tid eftersom Kronholmen låg under vatten så länge. Härnöholms kungsgård anläggs på Kronholmen och det är ju intressant. Det var t.o.m. tänkt en stenbyggnad som ett slott i farleden, där fogden skulle bo.

PP: Det levererades en stor mängd kalk till bygget i början på 1600-talet, men det blev nog en träbyggnad till slut.

LH: Jag har sett på en karta att den var T-formad och låg ungefär där TV-affären ligger. Kronholmen är intressant när mark reser sig och det byggs ångsågar, skeppsvarv och allt möjligt. Norr om Tingshuset finns Strandgatan där den dåtida stranden låg. Då fanns inte Torsviksområdet.

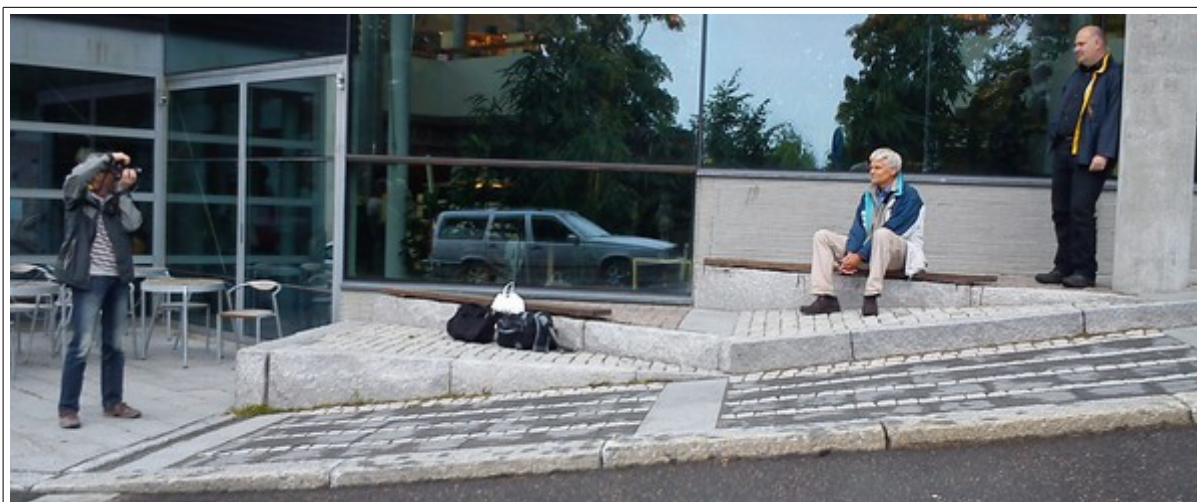
PP: Det finns bilder på Bränneritjärnen, som fylldes igen i ganska sen tid, 40-50-talet.

LGS: Vad har ni för drömmar om riksintressets framtid?

LH och PH: Det vore bra om marknadsplatsen kunde lokaliseras. Avgränsningen av riksintresseområdet kanske är för snäv, med tanke på allt som ligger utanför.

LH: Skol- och kulturstaden har en god representant i Franzén som företrädde kultur och utbildning. Han var också drivande för att få domkyrkan byggd. Han var sjuk när den blev klar men kunde närvara vid invigningen, sittandes på en stol. Han avled året därpå.

Arbetsbild

Björn fotar Lars (sittande) och Peter utanför Sambiblioteket.

En stads planer

Källor

Följande publikationer har även varit standardverk för andra kapitel:

Näslund, Rolf (1980). Studier i Härnösands bebyggelsehistoria: 1585-1800-talets mitt. D. 1, Samhällshistorisk bakgrund, planutveckling och offentlig bebyggelse. Diss. Umeå : Umeå universitet, 1980

Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-94120>

Bucht, Gösta & Wik, Harald (1935). Härnösands historia. D. 1, Tiden 1585-1721. Härnösand

Bucht, Gösta & Wik, Harald (1945). Härnösands historia. D. 2, Tiden 1721-1809. Härnösand

Bucht, Gösta & Wik, Harald (1981). Härnösands historia. D. 3, [1810-1920 samt ett kort sammandrag av tiden före 1810]. Härnösand

Översiktlig analys av Härnösands bebyggelsehistoria: Härnösands kommun, Västernorrlands län. (1980). Härnösand: Länsmus. Murberget

Emma Andersson, Hjördis Ek, Lars Göran Spång (red).(2009). Översiktsplan för Härnösands kommun. Underlag om kulturmiljöer. Rapport 2009:6, Murberget Läns museet Västernorrland.

Skolstaden

Källor

Johansson, Egil (red.) (1992). Härnösands folkskoleseminarium, Härnösands navigations- och sjöbefälsskola 150 år: Högskolan i Sundsvall/Härnösand : de femton första åren. Sundsvall: Högsk. i Sundsvall/Härnösand

Jonsson, Eva (2005). Kristinaskolans historia. Umeå: Specialpedagogiska institutet : Specialpedagogiska institutet läromedel [distributör]

Intervjuer

Ida Skogström (IS), studentkomméns ordförande. St Petrilogen, gymnasiets studentbal. Intervju Lars Göran Spång (LG) 2014.06.10

Ida är 18 år och går ekonomiprogrammet på gymnasiet. Har bott i Härnösand hela sitt liv.

LG: Kommer du att bo kvar i Härnösand?

IS: Jag kommer nog att flytta tillbaks, men jag kommer plugga vidare i Umeå. Härnösand är en fin stad tycker jag. Jag älskar Härnösand.

LG: Vad gör ni i studentkommittén?

IS: Vi ordnar så att alla studenter ska ha så roligt som möjligt, med event och balen, som vi har planerat hela året egentligen. Jag startade upp det hela så att alla kom till sin rätt. 216 studenter räknade vi till i början av året.

LG: Vad vet du om den här byggnaden?

IS: Jag vet ju att den är gammal och anrik.

LG: Är gymnasiet bra?

IS: Det tycker jag. Det går alltid att förbättra. Jag gillar den gamla byggnaden, A-huset, där ekonomiprogrammet håller till. De modernare byggnaderna känns lite tråkiga faktiskt.

LG: Har du ofta varit här, på St Petr logen?

IS: Ja, faktiskt, på Vagg i vagg och välgörenhetsgalan som var i fjol. Jag tog vid ewtt senare tillfälle emot ett pris å föreningen Just idag är jag stark:s vägnar.

LG: Vad ska du bli när du blir stor ... höll jag på att säga?

IS: Jag har sökt juristprogram och stadsbyggnad. Men det är svårt att veta vart det leder. Det finns bara möjligheter. Även i Härnösand. Det kan bara bli bättre.

.....

Dan Jonsson (DJ). Mejlintervju av Lars Göran Spång (LG) 2014.09.02.

Dan är född 1985 och kommer ursprungligen från Holmsund i Västerbotten och bodde där fram till flytten till Härnösand 1991

LG: Hur hamnade du på Kristinaskolan?

DJ: Min hörselnedsättning upptäcktes redan under spädbarnstiden, men jag hörde ändå relativt bra fram tills jag var i 5-årsåldern då min hörsel plötsligt försämrades avsevärt. På den tiden så hade min familj en så kallad hemvägledare som hjälpte till med frågor kring min hörsel och när min hörsel försämrades så diskuterade mina föräldrar med hemvägledaren om hur man skulle tänka kring min skolgång. Det fanns en skola i Umeå som hade en klass med hörselskadade elever, men mina föräldrar bestämde att Kristinaskolan var det bästa alternativet för mig. Så vi flyttade ner till Härnösand hösten 1991.

LG: Hur gick undervisningen till på Kristinaskolan, vad hade ni för skolmaterial?

DJ: Svårt att svara på. Frågan kanske borde formuleras om. Jag tror inte att skolmaterialet skilde sig så mycket från en vanlig skola, utan det var nog i mycket pedagogiken. Då Kristinaskolan hade man stora lärarresurser så eleverna fick mycket hjälp och stöd utifrån sina egna förutsättningar. Två lärare per klass var mer regel än undantag, oavsett elevantal.

LG: Hur många var ni i klasserna?

DJ: Det brukade var runt 6-8 elever i varje klass, men undantag fanns och klasstorlekarna varierade genom åren. Men med tiden började allt fler elever gå integrerade i en vanlig skola, så klasserna blev mindre.

LG: Var kom alla elever ifrån?

DJ: Från hela Norrland. En del elever hade flyttat hit med sina familjer, medan andra elever bodde på hem. Jag minns en elev som bodde i Pajala. Han hade Sveriges längsta skolväg.

LG: Bodde du där eller hade du föräldrarna i stan?

DJ: Jag hade mina föräldrar i stan.

LG: Har du några synpunkter på hur Härnösand ser ut? Vad gillar du att bo här?

DJ: En vacker stad med nära till allt.

LG: Sen är jag lite nyfiken på vad du har gått igenom för att få hörsel. Antar att utvecklingen har gått framåt en hel del?

DJ: Som jag tidigare nämnt så hörde jag relativt bra fram till 5-årsåldern då min hörsel försämrades. Allt eftersom så krävdes det allt kraftigare hörapparater. När jag var drygt 20 år så började man diskutera om man skulle sätta in ett cochleaimplantat, vilket gjordes år 2009, så jag har haft det i drygt 5 år nu.

Arbetsbilder

Norra Kyrkogatan 25. I huset inrymdes
Folkskoleseminariet fram till slutet av 1940.
Numera bostad där barnen bor.

Kiörningskolan, Norrlands enda
”dövstumskola” på sin tid.

Ringlockan på Kiörningskolan och utsikt
över Södra sundet.

Det gamla urverket i klocktornet på
Kiörningskolan är numera urkopplat och
nersölat med duvspillning.

Kiörningskolans annex som inhyste elkraftverk och vaktmästarbostad

Studentbal på St Petrilogen

Den föränderliga domkyrkan

Intervjuer

Johanna Janzon Wikström (JJW), präst, Domkyrkan i Härnösand. Intervju: Lars Göran Spång (LGS) 2014.04.30

Johanna är uppvuxen i Värmland och Nyköping, studerade i Lund och var ett tag i Göteborg. Modern från Jämtland och var en bidragande orsak till hennes val av Härnösand att verka i. Har fyra barn mellan 4-10 år tillsammans med sin man Hugo. Johanna börjar med att visa upp dockor som är uppställda på ett bord med en scen där lärjungarna samlas runt en kruka och tar emot budskapet att Jesus är uppstånden. Dockorna har tillverkats av Johanna och kollegor.

LGS: Kvinnofrågan i kyrkan?

JJW: Det är ingen fråga om vara eller icke vara idag. Svenska kyrkan ska inte viga präster som motsätter sig kvinnliga präster, och nu är det femtio år sedan...

LGS: Men ibland dyker väl frågan upp idag också?

JJW: Det kan finnas äldre präster som är motståndare men jag har aldrig stött på det. Härnösand är ett kvinnovänligt stift och har en tradition att fall tillbaks på. Sveriges första kvinnliga präst vigdes ju i Härnösand.

LGS: Varför är det så i Härnösand?

JJW: Biskopen då var liberal, men Växjö och Göteborgs stift anses var mest högkyrkliga och där är kvinnoprästerna färre till antalet. Jag upplever i alla fall inga problem.

LGS: Hur tycker du miljön runt omkring ser ut, finns det något som "stör"?

JJW: Jag tycker Tempos parkeringshus stör enormt. Det är inte så kul att kliva ut på kyrkbacken och mötas av ett garage, men det var ju så man tänkte förr. Så skulle man nog inte göra idag. Jag tycker kyrkan ligger fint mitt i stan på en kulle med ingångar från alla håll.

LGS: Hur ser utbildningen ut.

JJW: Jag började ett år på folkhögskola i Vadstena, vilket var nödvändigt då, men det kan vara annorlunda nu. Sen blev det fyra år i Lund. Sen måste man knyta sig till ett stift. Det fanns olika stiftsgrupper i Lund, och tänkte först på Karlstad, men de verkade inte så intresserade av nya medlemmar. Härnösand och Luleå hade en gemensam grupp som verkade ha jättekul, så då anslöt jag mig till dem. Så därför hamnade jag i Härnösand 2001. Sen när jag träffade min man blev jag kvar

LGS: Lunds domkyrka är väl lite pampigare än Härnösands?

JJW: Jag tänker inte så mycket på det. Jag betraktar domkyrkan som min arbetsplats.

LGS: Får alla jobb?

JJW: Nej, alla blir inte godkända. Det sker en lämplighetsprövning som inte alla tar sig igenom.

LGS: Hur ser du på alla frikyrkoförsamlingar?

JJW: De är varken konkurrenter eller hot. Det är jättebra att det finns olika sätt att förkunna allting. En del samarbetar vi med, t.ex. missionskyrkan. Dom har ju tagit över Ängekyrkan också och det är ju roligt att den får leva vidare, men i annan regi. Jag trivs ju bäst här, men vi tänker lite olika.

LGS: Vad säger du om Murbergskyrkans avlysning? Kan man ha muslimskt bröllop här?

JJW: Nej det kan man ju inte ha. Det tror jag ingen muslim vill heller eftersom vi har kristna symboler. En av parterna måste vara medlem i Svenska kyrkan. Dop däremot är vi öppna för även för icke medlemmar.

LGS: Ditt engagemang för Technomässan?

JJW: Det var ju en mäsja med seriöst budskap. Det var inte meningen att det skulle bli ett jippo, utan tanken var att visa på möjligheten att vända sig till ungdomar.

LGS: Andra religioner?

JJW: Diakonerna är väldigt aktiva i Trädgården, och många invandrare kommer dit för att prata. Sen är det många muslimska barn som är med i vår verksamhet.

LGS: Har skolorna avslutning här?

JJW: Skolverket tolkar lagen så att rektorerna blir ängsliga. Vi finns här och skolorna är välkomna, men vi kan ju inte tumma på vårt kristna budskap.

LGS: Hur vill du att framtidens Härnösand ser ut? Sovstad?

JJW: Det vore ju trevligt om det hade funnits ett universitet, och det är klart att alla måste ha ett jobb. Jag vill ju att alla ungdomar ska se sig om i världen, men jag skulle gärna se att de återvände. Men bakslag kan väcka en spetslystnad som får igång nya projekt. Jag tycker Härnösand är en bra stad, lagom stor, tryggt för barnen, som kan gå själva på stan. Men sovstad till Sundsvall... nej. Staden ska vara levande.

.....

Eva Nordung-Byström (ENB), nyvald biskop för Härnösands stift. Intervju: Lars Göran Spång (LGS) 2014.09.23.

Eva är kyrkoherde i Arnäs Gideå Trehörningsjö pastorat, sedan 2004

Gymnasie- och högskolepräst tio år, varav sex år som kontraktsadjunkt, anställd av Härnösands stift.

Församlingspräst tio år

Församlingsassistent tre år.

Har rötterna i den kyrkotrogna grenen av EFS. Har arbetat ideellt i flera kyrklig sammanhang med exempelvis körsång, solosång och gitarrspel, barn-ungdomsarbete, hembesök, kökstjänst. Mångårig erfarenhet av ekumeniskt arbete

”Kyrkans ideella har lärt oss vikten av att möta barns, ungas och vuxnas andliga behov på sätt som fungerar i vårt samtida lokalsamhälles kulturer och liv. För att nå dit arbetar vi med en ständigt uppdaterad omvärldsanalys tillsammans med en fördjupad kunskap om bibeln och kyrkans tro och lära. Vi arbetar också med att forma kyrkans främjande- och stödfunktioner utifrån församlingarnas förutsättningar i både tätort, glesbygd, kustland och inland. Därför kan Svenska kyrkan fortfarande vara en rikstäckande kyrka. ”Mitt i byn” och utan av att begränsas av hur det var förr, erbjuder hon en andlighet som berör och efterfrågas. Svenska kyrkan har blivit en kyrka som är buren av sina traditioner, men inte bunden av dem.” (Citat av Eva, ur Svenska kyrkans hemsida om biskopsvalet)

LGS: Asylfrågor och främlingsfientligheten?

ENB: Ja, det handlar mer om människors lika värde oavsett om man är asylsökande, tiggare, vilken sexuell läggning man har, ras... det kommer i ens väg. När Jesus fick frågan om vem som blir hans näste berättade han om samariern (den barmhärtige samariten) och sade: "varje människa du möter blir din nästa". Då tänker jag att om vi i den kristna tron lär oss kärleksbudskapet, människors lika värde, att ta hand om vår nästa, då talar vi för dem som inte kan tala för sig själva. Barn som far illa, människor som far illa beroende på etnicitet, kultur, sexuell läggning och vad det vara må. Just nu är det asylsökande som hamnar i fokus i de pastorat jag jobbar i nu, men under årens lopp kan det vara andra saker, kampen mot barnprostitution i tredje världen exempelvis.

LGS: Kommer man långt ifrån de här frågorna i en högt uppsatt position?

ENB: Man kan också se det som att man kan hjälpa till att göra saker möjliga.

LGS: Du nämner, i utfrågningen inför biskopsvalet, prästernas bekvämlighet?

ENB: Jag tänkte inte bara på präster utan hela landet. Jag frågade mig i sammanhanget om Calcutttas slum, om jag jobbade där hur hade jag agerat då? Vi har ett uppdrag och tro att vi

ska dela med oss och se de minsta i världen och det kan ju innebära att vi måste släppa på vår bekvämlighet. Här hos oss kan det innebära att vi måste dela med oss av vårt överflöd och avstå från den nya klänningen exempelvis. Vi lever i en kultur där heminredning och kläder ger oss en position, vi blir någon genom ytan. Det smittar av sig på kyrkan, och är tvärtemot vårt budskap.

LGS: Ger du pengar till tiggare som sitter utanför affären?

ENB: Ja, men jag har sällan kontanter på mig. Ibland har jag köpt lite mat i en kasse och gett dom. Nu försöker vi i Svenska kyrkan att jobba direkt med Rumänien, och lokalt i församlingarna öppnas församlingshemmen två dar i veckan för frukost och dusch.

LGS: Finns det en konflikt i att vara inkluderande och att samtidigt var exkluderande i sin trosuppfattning?

ENB: Om vi har ett budskap, kärlek till vår nästa, så kan man ju inte vara exkluderande på något sätt. Jag kan säga att jag tror inte som du men jag respekterar din tro. Om jag missunnar någon att finna svar på existentiella eller andliga frågor så tar jag ifrån Gud den möjligheten. Han är ju mycket större. Jag ska vara god medmänniska. Tro lever man. Man predikar inte tro.

LGS: Vad skiljer en domkyrka från en församlingskyrka?

ENB: Egentligen ingenting för det är ett gudstjänstrum. Men eftersom den ligger i stiftsstadens så blir den en samlingspunkt för hela stiftet med jämna mellanrum. Ordet kyrka betyder det som tillhör Herren. Det behöver inte vara en byggnad. Det kan vara en samlingsplats, en stubbe i skogen eller ett kapell. Det finns en bibeltext som jag brukar citera: "Gud bor inte i hus som är gjorda av människor. Gud finns överallt".

LGS: Hur gör man med kyrkor i glesbygden? Borde kyrkan motarbeta urbaniseringen?

ENB: Nej, kyrkan har inget att göra med var människor väljer att bo någonstans. Det är mer en samhällsekonomisk och politisk fråga. Små församlingar kan inte bära sin verksamhet men vi har fördelningsnycklar så att rika församlingar bidrar till små. Vi lyder under en lag som säger att kyrkan ska vara rikstäckande.

LGS: Men några kyrkor bli väl överflödiga till slut?

ENB: Jo, i pastoratet där jag nu arbetar har vi en kyrka, Trehörningsjö kyrka, som ligger två tre kilometer utanför centrum. När järnvägen drogs fram flyttade folk närmare den. Kyrkan besöks nu inte lika mycket som församlingshemmet som vi har i samhället. Vi kan ju inte värma upp kyrkan, utan den kallställs vintertid.

LGS: Kan man inte avyttra kyrkor.

ENB: Nej, vi har ju en lag och folk på museet som värnar om kulturarvet. Nu har vi renoverat Trehörningsjö kyrka för tre fyra miljoner. Det är många regler som ska följas, handikappanpassning m.m. och kyrkan har inte fler än fem besökare. Nu har vi inte råd att bygga ett församlingshem. Jag skulle önska att staten valde ut ett antal kyrkor som representerade olika byggnadsstilar och epoker, och att de inte ändras. Resten borde vi få göra vad vi vill med. Vi har enormt många kyrkor som kostar massor att värma, men vi kan inte använda dom för att vi inte får bygga om kyrkorna till aktivitetslokaler eller församlingshem. Vi är ju inte museer, även om vi har många museiföremål.

LGS: Vad skulle du vilja förändra i domkyrkan?

ENB: Jag känner till den för lite, men den är ju nyrenoverad och har fått en tillbyggnad för körövningar och så. En hel del kyrkor har behov av samlingsrum för kaffe och samvaro i

kyrkolokalen, istället för att vara hänvisad till ett annat hus. Det finns kyrkor i landet där man lyckats komma överens med beslutsfattare om att utnyttja ett rum för samvaro på ett varsamt sätt. Det skulle jag vilja se mer av.

När brukskyrkan i Köpmanholmen brann så var det väldiga stridigheter med ortsborna som ville bygga upp den exakt likadant, men kyrkorådet drev igenom ett beslut att bygga en kyrka som såg helt annorlunda ut men var mer funktionell. Det blev lokaler för barn och ungdomsverksamhet som inte fanns förut. När den invigdes och användes förstod folk fördelarna. En kyrkobyggnad betyder mycket för människor och både folk i allmänhet och bevarandeinstitutioner kan bromsa möjligheterna för oss att utöva vårt uppdrag.

LGS: Går det inte att kombinera, att ha kvar historien och bedriva verksamheten?

ENB: Jo, naturligtvis. Jag är väldigt intresserad av historia. Det ska vi inte tappa bort. Men ibland känns det som att historien som var efter 1940 inte räknas. Om hundra år kommer folk att undra vad som hände efter 1940, när inget får ändras efter det årtalet. Det ska finnas år i kyrkan från alla tider. Förut har kyrkor byggts om och till, och då har funktionen varit viktigare än historien.

LGS: Dina planer framöver? Jag läste att du kommer att flytta in i biskopshuset.

ENB: Ja, vi har en gård i Moliden som vi ska lämna. Det gör man inte på kort tid. Där finns många saker i många hus. Vi hade tänkt att avyttra så småningom i alla fall, men vi har inte bråttom. Annars är barn och ungdom mina prioriterade frågor.

LGS: Har biskopar liten makt, som Caroline Krook sade vid hearingen?

ENB: Nja, jag håller inte riktigt med om det. Församlingen är ju egen arbetsgivare så det kan man inte lägga sig i. Biskopen har däremot ett tillsynsansvar så att kyrkan håller sig till sin tro och lära och att förvaltning sköts så att inte kyrkan går i konkurs. Biskopen är också ordförande i stiftsstyrelsen, som är arbetsgivare för stiftskansliet, och domkapitlet, som är tillsynsmyndighet.

LGS: Är arbetsbördan stor?

ENB: Ja, och 25-30 procent av en biskops tjänst är internationellt arbete med lärofrågor, biskopsmöten m.m. Svenska kyrkan är en del av ett internationellt nätverk, kyrkornas världsråd, lutherska världsförbundet m.m.

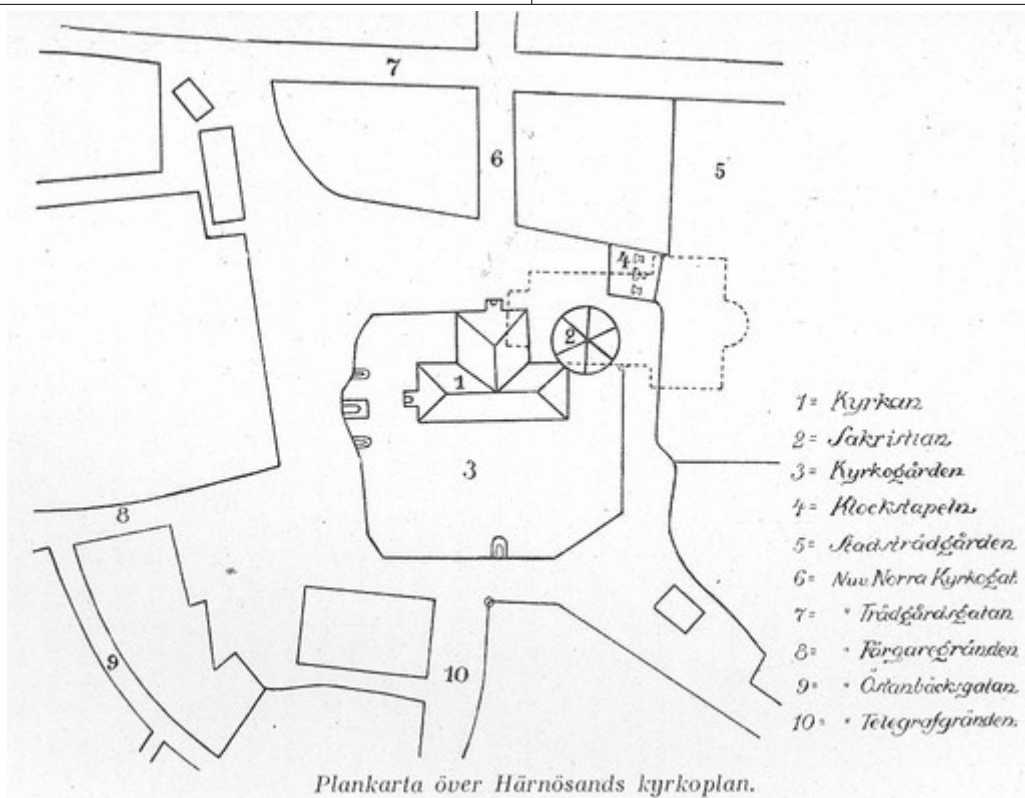
Arbetsbilder

En av de stora klockorna i kyrktornet

Utsikt från domkyrkans klocktorn

Kyrkoplan innan nuvarande domkyrka (streckad). Efter Bucht 1920.

Författarstaden

Källor

Carin Magnusson-Kettonen (1998). Författarstaden Härnösand. Ett skylt och informationsprojekt. Läns museet Västernorrlands rapport 1998:6

Ludvig: medlemsblad för Ludvig Nordström-sällskapet. (1994-).

Isabella Josefssons ”författarporträtt” finns att läsa på:

<http://www.lvn.se/Utveckling/Kultur-och-bibliotek/Lansbiblioteket/Litteratur-och-forfattare/>

Intervjuer

Isabella Josefsson (IJ) - Intervju L G Spång (LGS) 14.08.13

Telefonintervju med Isabella Josefsson, bibliotekarie och författare till ett flertal bio- (biblio)grafier om Norrlands författare. Numera bosatt på sin föräldragård i Kinnarumma 1,5 mil från Borås, där hon är uppväxt. Har bott flera år i Arjeplog, ett år i Örnsköldsvik och ett par år i Sollefteå. Sekreterare sedan fjorton år i Ludvig Nordström Sällskapet.

IJ: Mitt första jobb var som arkeolog, grävningar bland annat på Öland, men mest inventeringar i Norrland, Malung, Offerdal, Hammerdal, Linsäll. Sedan sadlade jag om till bibliotekarie och tack vare den utbildningen är jag intresserad av, och har jag lätt för, informationssökning.

LGS: Du måste ha läst mycket av de författare du skriver om?

IJ: Ja, jag fick en lista av Roland Tiger (länsbibliotekarie) över vad som skulle ingå i biografierna. Det var korta biografiska fakta och källor om författarna i fråga. En bild skulle vara med och det var inte så lätt att hitta ägaren till upphovsrätten. En fullständig bibliografi skulle ingå och ibland var det svårt att hitta artiklar. Vissa verk var filmatiserade och det skulle också framgå. Och så citat förstås. Jag höll på med det här i fem år på deltid, även efter min pension.

LGS: Jag förstår nu varför du intresserade dig för Einar Wallqvist, eftersom du var i Arjeplog.

IJ: Jo jag jobbade ett tag på Silvermuseet och träffade Doktor Wallqvist (man fick ju inte säga du). Jag skrev en uppsats om Einar Wallqvist efteråt. som finns på biblioteket i Luleå.

LGS: Vilka av dessa författare är dina favoriter?

IJ: Bertil Malmberg är jag ganska förtjust i. Eva Neander är lite speciell. Hon bodde för övrigt i Borås också.

LGS: Hon bodde väl inte särskilt mycket i Härnösand även om hon skriver om staden?

IJ: Ja hon var bara sju år när hon lämnade Härnösand. Jag har läst allt av henne utom hennes dikter. De har jag inte fått tag på.

IJ: Jag är väldigt förtjust i Birger Sjödin också, och Lubbe Nordström förstås. Jag är ju sekreterare i Lubbe Nordström sällskapet.

LGS: Maj Olsen?

IJ: Ja, hon är ju från Nyland, men hon gick i flickskolan i Härnösand. Hennes bok Cell mot norr utspelar sig kring länsfängelset kvinnofängelset i Härnösand.

LGS: Pelle Molin var mycket i Härnösand.

IJ: Jo, han är en av mina andra favoriter. Han försökte ta studenten i Härnösand och sen skrev han i Härnösands Posten. Dom kallade honom för latoxe. Och han kallade Härnösand för "Alla brackors förlovade landsmetropolis".

LGS: Elias Sehlstedt, är han för tung?

IJ: Nej, han är rätt rolig och så, och han har skrivit lite om sitt barndomshem i Härnösand.

LGS: Vad gör ni i Lubbe Nordström sällskapet?

IJ: Ja, precis innan du ringde så skrev jag en artikel om Lubbe och politiken. Vi har ett medlemsblad som kommer ut fyra gånger om året, och jag är redaktör. Ibland måste jag skriva själv och nu inför valet skrev jag om hur Lubbe svängde från vänster till höger och till vänster igen. Tidskriften ligger på nätet sedan några år (<http://ludvignordstromsallskapet.se>).

LGS: Hur ofta träffas ni?

IJ: Vi träffas ungefär fyra gånger per termin, ibland fler gånger, men jag deltar mest hemifrån i telefonmöte.

.....

Tim Falbe (TF), ägare av bokhandeln Öbackabok. Intervju av Lars Göran Spång (LG)
2013.11.26

Tim är född i Norge, uppvuxen sedan 6 års ålder i Kinnarp, Falköping.

LG: Du läser väl allt du säljer?

TF: Jajamänn... Skämt åsido, Varje år ges ca 4500 titlar ut i Sverige. Ungefär 10% utgörs av topplistor, alltså populära titlar av olika slag som står för ca 50% av försäljningen. 70% är litteratur som står för resterande 50% av försäljningen och ca 20% av titlarna såls inte. Mycket skjutsas fram och tillbaks. Vi har ju fördelen att ha returrätt. Det som inte säljer kan vi lämna tillbaks. Vi köper även av små lokal distributörer för att hjälpa till lite.

TF: Jag har världens bästa jobb. Jag träffar alla, i alla åldrar. De första bilderna av mig då sitter jag och läser, och så är det nu också. Jag läser mycket.

LG: Det här har du hållit på med jämnt?

TF: Nej, jag var militär faktiskt, sjukvårdsbefäl i flottan. Det var därför jag kom till Härnösand. Jag valde att göra min praktik här. Jag ville läsa medicin, men kom inte in. Jobbade på sjukhuset, med annonser på ett företag, på kommunens personaladministration m.m. och hamnade till slut på bokhandeln som då ägdes av Bosse Röstberg. Han sålde till Akademibokhandeln och Annika och jag köpte bokhandeln till sist. Nu har jag bott i Härnösand i 33 år. Det är lite skönt att bemöta invandraråsikter med att säga att jag är också invandrare. Då blir det liksom tyst...

TF: För två år sedan blev jag invald i Gamla Härnösands Pojkar. Det var ett ärofullt uppdrag som jag inte kunde tacka nej till.

LG: Vad var det som lockade i just Härnösand.

TF: Det var framförallt min fru som kommer härifrån. Med jag tycker staden är lagom stor. Det är bra att ha barn som växer upp här.

LG: Finns det historieintresse bland dina kunder?

TF: O ja. Alla bokhandlare ser i princip lika ut, men det som skiljer oss åt är den egna hyllan för hembygdslitteratur. Vi har lokala Ångermanlands- och Härnösandsböcker. Och i nästa stad har man sin hylla med tex Laholms- Borås- eller Piteböcker. I förrgår kom det en ny lokal bok t.ex. Alla vet att vi har kartor, information om bygden m.m.

LG: Frågar folk om utflyktsmål t.ex.

TF: Ja, framförallt kartor, men många vill ha tips.

LG: Har du kontakt med skolor?

TF: Mycket lite. Min föregångare stod i källaren halva sommaren och packade skolböcker, men lagen om offentlig upphandling gjorde att det tog slut. Likadant med universitetet. Men när det är svårt att hitta böcker kommer man till oss. Vi hjälper även till att hitta böcker på antikvariat, och det är jätteroligt.

LG: Har ni egna gamla böcker också?

TF: Ja lite i glasskåpet, men det är riktigt gamla böcker 16-1700-talsböcker.

LG: Vad är det som säljer?

TF: Det är ofta det som listas i topplistor. Vi har ett stort lager, men vi vill inte ha bara bokryggar i hyllorna, så vi har ett urval som vi tror Härnösandsborna vill ha. Nobelpristagaren hade vi t.ex. och när priset blev offentliggjort tog boken slut på en timme. Men vi har ju själva favoriter och jag är inte förtjust i deckare, utan det kan Katarina. Jag är mer för historia och romaner, historiska romaner i synnerhet. Min favorit just nu är Carlos Ruiz Zafón. Han kan måla bilder i huvudet på en. Nu i höstas kom "Marina", den är så häftig! Sen håller jag på med en bok som heter "Usla, arma och elända", som handlar om människor på samhällets kant sedan medeltiden. Den är lite akademisk så man måste varva den med annat.

LG: Jan Guillou?

TF: Han är ju oerhört påläst. Jag gillar Arn-serien. Den utspelar sig i Västergötland där jag känner igen mig från uppväxten.

LG: Härnösandsförfattare?

TF: Jag tog fram den här. "Borgare" av Lubbe Nordström. Den finns inte i nytryck. Jag fick tag i den tack var kontakter i Småland. På sidan två nämns Öbacka för första gången. Annika Sjögren, Hans Forsell, Bertil Malmberg, Unni Agrell, Torbjörn Kvist kommer jag på nu.

LG: Serietidningar?

TF: Ja , vi har seriealbum, och det har ökat på sistone. Serier har blivit mer vuxenorienterade. Shaun Tan har otroligt fina bilder, utan pratbubblor. Tintin, Helge, Asterix. Många frågar efter Tintins omdiskuterade album. Snart får vi förmodligen inte sälja Tom Sawyer eller Onkel Tom. De är ju också tidspeglar!

LG: Hur långt kan man gå? Mein Kampf?

TF: Jag har funderat på det faktiskt. Det beror rätt mycket på kunden. Jag ska ju inte censurera mina kunder, men jag måste kunna stå för utbudet själv.

LG: Näthandel och digitala böcker?

TF: Internethandeln har tagit stora marknadsandelar, men nu planar det ut. Vi kan inte slå nätpriserna, för vi måste också betala lokal m.m. I USA utgör e-böcker 30% men det håller också på att plana ut. Tekniken är inte färdig än, med vattenmärkning av böcker. Ljudböcker ökar i stället. Där märker vi en ny kundkrets, och det är chaufförer. De byter sinsemellan också.

LG: Vad har du för ställen som du visar upp för gäster t.ex?

TF: Lustigt att du frågar, för ofta hamnar vi på Murberget. Men lotsstugan och Notsand är också favoriter. Långgatan och Östanbäcken är bra om man vill visa historien. Annars trivs jag bäst i skogen, den fyller på själen.

LG: Visioner om centrum?

TF: Ett centrum ska ju vara ett levande centrum. Ser man tillbaks så ser man ju i alla städer att delar av centrum revs för att ge plats åt ICA, Tempo m.fl. och sen skulle det finnas parkeringshus. Det var ju tidens tand. Nu är det stormarknader utanför stan. Det går inte att stoppa den utvecklingen. Men man skulle gjort något i centrum också. Det finns stora ytor att bygga ut, men man måste jobba på för att få hit intressenter.

LG: Skulle du själv vilja hålla till i ett kulturhistoriskt hus?

TF: Läget är A och O. Vi vill vara första valet och då är läget avgörande. Rulltrappan var Ådalens enda och det drog folk. Bokhandlare har ofta en gammal historia och det vore naturligtvis bra om man kände vingslagen i huset. Härnösand fick sin första bokhandel 1843, och sen har det varit samma bokhandel med olika ägare. Jag tog fram en bok här. Det är en religiös skrift "Bibliska andaktsstunder". Den är tryckt av boktryckare Johansson 1858, som startade Härnösands första bokhandel. Föregående innehavare till vår bokhandel kan ha hållit i den här när den var ny! Jag letar efter ett fint bokskåp att ha sådana här rariteter i.

LG: Visioner om nybyggen, höghus?

TF: Jag tycker Härnösand ska vara en liten stad, och det tror jag räddningstjänsten håller med om.

LG: Vad tror du om att Härnösand blir en förort till Sundsvall?

TF: Dom är ju stora, och vi ligger nära till. Inte förort, men det är bekvämt att bo här och det är billigare. Man kan jämföra med sommarens marknader. Är det bara fem stånd så stannar man inte, men är det femtio då är det värt att bromsa. Det skulle inte vara en nackdel om folk pendlade till Sundsvall. Det är ju svårt att locka tillverkningsföretag till Härnösand. Men att bo och uppfostra sina barn i här, och jobba i Sundsvall, kan vara ett alternativ för Härnösand.

LG: Du saknar inte Mittuniversitetet?

TF: Jo, det gör jag. Vi sålde inte mycket dit, men lärarna ville ha hjälp ibland med speciallitteratur. Många lärare bor ju i Härnösand och det är tragiskt att tappa sin arbetsplats där man har rotat familjen. Härnösand kan inte fortsätta tappa arbetsplatser.

Studenter kom ofta hit. En gång kom en tjej och köpte barnböcker och fyllde en halv resväska. Hon skulle ta med till biblioteket på Åland som hade lite av den varan. Det är viktigt att barnen lär sig läsa böcker tycker vi.

LG: Vad tror du om ett multicampus?

TF: Man måste nog tänka nytt så det är nog bra.

LG: Kulturstaden?

TF: Det är jätteviktigt! Musikskolan ger tredjeklassare möjlighet att prova minst ett instrument, och många fortsätter. Alla kan inte bli akademiker. Alla måste få möjlighet att utveckla sina förmågor, att spela, brottas, hantverk eller vad det än är. Härnösand är en läsande stad. Vi har en egen läsecirkel med nästan 200 medlemmar och det finns flera andra cirklar. Enligt statistiken läser vi mer än genomsnittet i Sverige.

LG: Dina barn jobbar här också?

TF: Två jobbar extra här men en jobbar i Umeå och en i Göteborg. Men alla ägnar sig åt musik.

LG: Kulturhus?

TF: Ja, det skulle vara lite häftigt. Gamla tingshuset skulle passa. Norrdans är små i Härnösand men stora i världen. Jag stötte på några amerikaner i Birmingham som kände väl till Härnösand tack vare Norrdans. Kultur handlar om vad vi har i huvudet, det handlar om upplevelser. Det ska var lustfyllt, men det varierar från person till person.

LG: Du verkar inte ha farhågor för att det inte går runt med bokhandel?

TF: Nej, trägen vinner. Man kan inte gå runt och vara orolig. Nu går det nog runt med plus i kontot, men det har tagit fyra år.

LG: Ser du någon motsättning mellan bevarare och förnyare.

TF: Inte alls. Livet har två sidor, som yin och yang. Det häftigaste hade varit att sälja den nyaste romanen i det äldsta huset!

Arbetsbilder

Isabella Josefsson i sitt hem i Kinnarum. Foto: Evelina Benjaminsson

Björn fotar Tim från en underlig vinkel...

Tim framför avdelningen med lokal litteratur.

Förvaltningsstaden

Källor

Byggnadsminnen i Härnösand finns beskrivna på länsstyrelsens hemsida:

<http://www.lansstyrelsen.se/vasternorrland/Sv/samhallsplanering-och-kulturmiljo/skyddad-bebyggelse/byggnadsminnen/harnosand/Pages/default.aspx>

Intervjuer

Calle Lundkvist (CL). Intervju av Lars Göran Spång (LG) 2014.03.13, G:a Tinghuset Härnösand.

Calle är fastighetsägare i Härnösand, äger flera äldre hus och är i färd med att renovera gamla tinghuset för uthyrning, bl.a. till Johannesbergs vårdcentral.

LG: Har din far (Tyko Lundkvist) haft inflytande på intresset för äldre hus.

CL: Han och jag delade inga intressen. Han dog 1988. Jag följde med honom i bland på sina resor i Lögde älv. Sen kan man fråga sig om jag har ärvt hans intresse genetiskt. Men jag tyckte inte det var kul att följa med honom på hembygdsmöten och så. Jag är väldigt lik pappa, fast tvärtom.

LG: Ditt intresse för gamla bilar? Bilmuseet?

CL: Ja, det var inte han intresserad av. Bilmuseet är ett intresse. Vi jobbar som konstnärer och det får ta sin tid. Det går inte att forcera. Däremot tinghuset är business. Med bildmuseet ska vi samarbeta med både Ådalens bilmuseum och Technicus.

LG: Hur många fastigheter har du?

CL: Jag har haft 40 men nu är jag nere i 25 sådär. Det är både gamla och nya. Men jag gillar gamla hus. Jag tycker det är kul när det är lite opraktiskt. Jag brukar jämföra med diken och bäckar. Det rinner rent vatten i en bäck. I tinghuset är det en utmaning att hitta lösningar som fungerar, men jag får förklara för hyresgäster att det inte kan bli perfekt.

LG: Hotell?

CL: Jag har pratat med dom i Sollefteå, och dom tyckte tinghuset var bäst, men det är svårt att driva hotell. Jag hade Highway hotell ett tag, och det var tufft, mycket personal och kostnader. Sen sänkte man restaurangmomsen och då blev det lättare.

LG: Vad händer med salen här?

CL: Det blir väntrum, men sen ett konferensrum. En del av inredningen hamnar i bilmuseet.

LG: Historiken?

CL: Salen verkar vara från 1950-talet, men huset är byggt 1903-1905. Salen är en tillbyggnad. Från början var tingssalen direkt under tornet vid ingången, och tornet fungerade som ljusschakt.

LG: Vad kommer att bevaras i inredningen?

CL: En vårdcentral har rätt många bestämmelser som måste följas. Kakelugnarerna blir kvar.

Rummet med runda väggar var besvärligt, så det har jag räknat bort i kostnadsberäkningen, men nu har hyresgästen kommit på en bra användning.

LG: Hur långa kontrakt har ni med vårdcentralen.

CL: Det är på fem år, men läget är så bra, så jag tror dom lyckas väldigt bra här. Nära till tåget, bussen, lätt att hitta.

LG: Har du några drömhus i stan?

CL: Nordbanken huset lyser upp torget. Wikmanska huset. Det räcker inte med ett vacker hus, det måste vara bra läge också, och det har Wikmanska huset. Tingshuset likadant.

LG: Finns det något hus som du saknar, som har rivits.

CL: Inte vad jag minns, men överlag tycker jag att Härnösandsborna borde vara mer rädd om sina miljöer. Kronholmen speciellt. Jag har bott där i 14 år, det är ett kul område. Det finns en Kronholmsanda, alla har koll på varandra. Men kommunen har inte satsat något där.

CL: Vi har ett träd på bilmuseet som jag tog tillvara i närheten av där jag bor vid Södra Vägen. Det blev 250 år gammalt. Man ser tydligt när krigsvintrarna var, och när ångloken slutade gå. Det var hänsynslöst att fälla trädet. Det var i vägen för fjärrvärmens.

CL: Jag är född i Skåne men vi kom hit när jag var ett år tack vare Landsarkivet, där pappa släktforskade. Han fick jobb på kommunen som byråkrat. Han hade en gammal Morris A8 som han åkte till Skåne med ibland. Den gav inget vidare intryck på omgivningen. Syrran vägrat att bli lämnad vid skolan i den, och arbetsgivaren kommenterade att "det är en väldigt gammal bil Lundkvist har". Underförstått: "byt bil om du vill ha kvar tjänsten". Jag köpte sen en likadan och visade den för morsan. När vi åkte omkring i den berättade morsan saker som jag aldrig hört förut, om hur pappa hämtade morsan vid stationen, utan körkort. Bilen öppnade minnen liksom. En kompis pappa som hade alzheimer blev helt plötsligt klar och gav sig in i en diskussion om detaljer när han fick se en Taunus som han kände igen.

CL: För ett tag sen stod det i tidningen "Calle räddar Skeppsbron 15". Häromdagen stod det en gubbe här utanför Tingshuset och sade; "jag får tacka dig igen". Han menade att jag räddade tingshuset liksom jag räddade Skeppsbron 15, margarinhuset. Nu har jag fått bygglov att sätta balkonger på det. Det är ju inte K-märkt, men det är kul med texten på gaveln "Zenit margarin". jag har gamla bilder på huset och på 50-talet var texten borta. Folk undrar varför det ska stå Zenit margarin. Det finns ju inte att köpa. En gång ringde en man som hade jobbat på Zenit mejeriet i Skåne och undrade över huset. Det har något med skeppshandeln att göra. Vi brevväxlar lite nu. Nu kallar alla huset för "margarinhuset".

.....

Fred Nilsson (FN). Intervju av Lars Göran Spång (LGS) 7 jan 2014, Rådhuset.

Fred har sina rötter i Luleå och har varit verksam som pastor i Svenska Missionsförbundet i Svedala och Sundsvall, lärare och rektor på Härnösands folkhögskola med även undervisat på SSVH och Mitthögskolan.

Började engagera sig politiskt i Broderskapsrörelsen när Palme förlorade valet mot Fälldin (1976). Har bott i Härnösand sedan 1988. Kommunråd sedan 2010.

Från Wikipedia:

Fred [fre:d] Lennart Samuel Nilsson, född 5 augusti 1950 i Söderhamn,[1] är en svensk skolman, pastor och politiker (socialdemokrat).

Fred Nilsson är pastor i Svenska Missionskyrkan och tjänstjorde 1976–1984 i Svedala och Sundsvall. Han var 1984–1985 utredningssekreterare och utgav 1988 den kontroversiella boken Parakyrkligt – om business och bön i Sverige, som möttes av stor uppmärksamhet inom svensk kristenhet. Han var lärare vid Härnösands folkhögskola 1985–1999 och rektor där 1999–2010. Åren 2005–2007 var han även rektor för Lidingö folkhögskola och vd för dess hotell- och utbildningscentrum. Han är anlitad som föreläsare om internationella och teologiska ämnen.

Sedan 2010 är Fred Nilsson kommunalråd och kommunstyrelsens ordförande i Härnösands kommun.

LGS: Vilka frågor är viktigast för dig just nu?

FN: Det är mycket. En stor fråga är den omställning i Härnösand vi nu är inne i till följd av nedläggningen av Campus Härnösand. Vi måste vända oss mot en framtid där vi inte är så beroende av statliga institutioners "gunst". Vi måste förtjäna vår framtid, få mer av en anda av aktivitet och förändringsbenägenhet, företagande, och en kultur som gör att människor dras till det här området, oberoende av om vi har de stora statliga arbetsgivarna på samma sätt som tidigare.

LGS: Är det otänkbart att ha statlig verksamhet i småsamhällen?

FN: Nej inte alls, och Härnösand är inte "småsamhälle". Härnösand är fortfarande centrum för länet med länsstyrelse, landstinget, stiftet och en rad nationella enheter, även kommersiella enheter som Länsförsäkringar.

LGS: Sundsvalls roll, samverkan?

FN: Vi ingår i ett större sammanhang. Ett samhälle med 25000 invånare funkar inte längre ensamt varken vad gäller service, säkerhet, kommers. Det funkar knappt i samhällen med 100000 invånare. Det är otidsenligt att driva lokalpatriotiskt laddade antagonismer. Vi måste visa ömsesidighet i den här frågan. Stora enheter har benägenhet att bli sturska och betraktar sig som huvudstad, men Härnösand är residensstad och vi måste samverka på alla plan, kommunikationer, arbetsmarknad, utbud m.m. Jag beklagar att vi inte kunde göra detta vad gäller flyget eftersom vi kommer att vara beroende av flyget en tid framöver. När vi får bättre kommunikationer kanske vi finner att Midlanda inte behövs, men där är vi inte idag.

LGS: Vad visar du upp för kulturmiljöer för dina gäster?

FN: Jag brukar ta med dem på Vårdkasens topp och dra en "skapelseberättelse", måla upp hur den kullen för inte så länge sedan för första gången sticker upp ur vattnet och sedan hur allt invandrar, små organismer små och stor djur och så människor.... från Värmland.. från Eritrea. Man kan dra alla andra historier där också eftersom man ser hela staden. Du kan se ryssarna som kommer 1721 osv. Jag tar gärna med gäster till Sälsten, Gådeån och längs stränder. Smitingen, Klubbsjön med grotterna är också fint. Jag visar gärna vårt "Champs Elysée", stenhusens fasader och runt i stadsparken och längs gränderna i Östanbäcken.

LGS: Hur ska det se ut i framtiden, med den nyorientering du nämner?

FN: Vi har en felaktig bild av Härnösand. Det man ser och minns är inte normaltillståndet i världen. Det finns inget normaltillstånd. Har aldrig funnits. Finns inget bestämt "Härnösand". Världen förändras hela tiden. Härnösand har alltid varit i förändring och kommer alltid att vara i förändring. Vi lurar oss att tro att världen var "normal" så vi upplevde den då vi var barn. Att allting därefter förändrats. Därför är frågan felställd. Nyorientering och förändring är

normaltillståndet.

LGS: Är inte nuet en summa av det förflutna?

FN: Nej, det stämmer inte. Nuet är en summa av ett urval av det förflutna. Det mesta av det förflutna har vi förkastat. Så är det också med en stad. Det har försvunnit öppna fält, träd, höjder, hus, fabriker, gator, namn. Vi får som människor lyckligtvis göra det urvalet.

LGS: Har använder vi historien i vår nutidsorientering?

FN: Vi tittar på den fråga nu i vår kulturplan. Vi har ju ett länsmuseum men inget stadsmuseum. Det finns många historier i Härnösand som aldrig blir berättade. Det finns mycket som är synligt men som ändå inte syns, för att man inte förstår. Gatunätet, devisen på rådhuset*, konstverket Evolution, som ingen förstår varför det heter så och att det bara är en tredjedel av konstverket som ligger på torget. Vi måste guida människor bättre in i Härnösand, med skyltning m.m. och kanske också ett museum, utan att vi behöver bygga ett nytt hus för det.

LGS: Behöver vi ett nytt kulturhus?

FN: Nej, vi har Norrdans, Teatern, Technicus, Sambiblioteket, som vi måste fylla nu när Miun drar sig ur och vi förlorar 4,2 miljoner i intäkter. Vi har en Konsthall också, och folkhögskolan är också en av de mest kulturdrivande kulturfolkhögskolorna i landet, Musik- och kulturskolan, länsmuseum... vi har tillräckligt många kulturhus och det gäller att fylla dem med liv och medarbetare. Det är min bestämda uppfattning. Jag kan fortsätta räkna upp: St. Petrilogen, kyrkorna.. Domkyrkan är ett fantastiskt kulturhus. Hade vi inte haft sambiblioteket kunde jag förstå frågan. Jag kan förstå önskan om en konserthall, men innan dess måste vi bli starkare, bli fler, vända trenden i Härnösand, vilket jag hoppas vi kommer att göra.

LGS: Kan man utveckla profilområdena, kulturstad, boendestad, m.m. i riksintresset?

FN: Om det ska bli något av utveckling förutsätter det att många människor kommer hit och det skapas möten mellan människor, och händelser. Det som drar i dagens värld är inte minst handel. Så ser det ut också historisk. Härnösand är handelsplatsen. Idag ser vi Korsmässomarknaden som en kulturhändelse, men den är bara historisk shopping, under lite andlig täckmantel.. Såna är vi människor, nyfikna på att skifta grejor med varandra. Folk shoppar sig fram, men kring den typen av konsumtion måste man kunna knyta andra upplevelser, nu liksom förr. Det måste finnas kulturell verksamhet som känns lockande och aktuell i kombination med annat. Norrdans exempelvis är av världsklass, och skulle kunna dra människor långt ifrån, även om det är en relativt smal verksamhet. Teatern kan också dra hit människor, men då måste de ha någonstans att bo. Det måste finnas ett modernt hotell, eller hur? Vi har väldigt bra på vandrarmemssidan, och det lockar en viss publik. Vi har revy, båthamn, relax m.m. och det är i kombinationen av skiftande utbud som framgångsrecepten ligger.

LGS: Är turismen viktig?

FN: Ja, varumärket Högakusten lanserar vi nu tillsammans med övriga Högakustenkommuner mycket mer än tidigare. Härnösand är Högakustens sydliga utpost, och det borde locka folk att även ta sig en tur till Härnön och stanna här. Om man står på Lotsstugans klippor inser alla att det är här Högakusten börjar, det är ingen tvekan.

Vi är rätt duktiga på att visa upp oss sommartid, däremot behöver vi göra mer vintertid. Förra året var fantastisk för längdskidåkare. Man måste se helheten och variationsrikedomen, finns mycket att locka med museum, Bengt Lindström, gatukonst m.m.

LGS: Vad är kultur egentligen?

FN: Kultur är människors möten. Växer i utbytet mellan människor, i form av musik, tal, blickar, varor... Där uppstår kultur. Om Härnösand inte kan leva upp till att vara en mötesplats för människor kommer staden att klinga av som kulturhård. Universitet och kyrkan har i historien varit starka kulturhårdar. Skolan för bildning, kyrkan framförallt genom musiken. Vi måste fråga oss hur människor möts idag. Ett hotell idag är viktigt för att människor ska kunna mötas här. Kan man inte komma och bo här, och vara på plats, så kommer Härnösand att utarmas.

Det är det roligaste med att vara politiker, att se det här samspelet mellan olika faktorer, näringsliv, kultur, förvaltningar m.m. Allt hänger ihop.

LGS: Vad är inte kultur?

FN: Det är ingen viktig fråga tycker jag. Det finns en klassisk uppdelning mellan kultur och natur. Naturen sköter sig själv och kultur är det som människan gör, men linjerna konvergerar när man tänker efter. Är idrott kultur? Ja Messi är det, men att träna på löparbandet, nja... Men det får väl var och en bestämma själv.

LGS: Det offentliga rummet?

FN: Härnösand är ett påtagligt offentligt rum och det utvecklas hela tiden. Härnösand Central, arenan på Höglätten Torget vid Ankaret. När de berikas med olika aktiviteter så blir de mötesplatser framsprungna ur vår tid. Det var fantastiskt att vara på julfesten på Arenan däruppe och se det sociala livet i denna salong. Människor längtar efter sammanhang som de själv trivs i, öppna ytor att mötas på..

Konstverket Evolution på torget visar tydligt på problematiken. Man ser inte alla delar och uppfattar inte budskapet. Det är halt och besvärligt att ta sig runt. Där uppstår inget möte. Det är bara tyst. Och tystnaden får vi nog av när vi dör. Det är ett vackert konstverket, men ack så illa placerat.

LGS: Det finns flera ytor i Härnösand som planerats för hotell, men varför duger de inte för tilltänkta exploatörer?

FN: Det finns inte så många kraftfulla aktörer som kan komma på tal att investera så många miljoner i ett hotell, kanske ett dussin i Skandinavien. När de gör sina kalkyler så landar de investeringarna i storstäder. Vi måste ha något att bjuda på i den konkurrensen. Vi måste få en vinna-vinna situation och den här platsen vid badhuset är det bästa vi kan bjuda på. Flera investerare har sagt att just här skulle det kunna tänkas gå. Här är det attraktivt. Det är vi överens om. Det är en vacker plats och det är nära till havet, relax, teatern, bryggor, parkering... Vi kan inte bara stå och dirigera de vi ska samverka med i byggande av det nya Härnösand, "It takes two for a tango".

Jag uppskattar kreativiteten hos alla som föreslagit andra lägen, på Vårdkasen, landstingshuset m.m. men för investerare och de ekonomiska risktagarna är det bara "straffpunkten" som räknas. Det ska bli ett vackert högt hus som kommer att synas vida omkring. Härnösand får en ny siluett med ytterligare ett torn i likhet med de torn som byggdes vid förra sekelskiftet. Vi hoppas på detta.

LGS: Vad säger länsstyrelsen? De har ju varit tveksamma i sitt yttrande.

FN: Det tror jag inte dom är. Man får ju inte tro att kultur är vad som byggdes "då", som om kulturen delas upp i två sfärer, en dåtid och en nutid. Dagens höghus blir morgondagens kultur. Man kan förstås vara tveksam till parkeringshuset...fniss..

Vi måste nog ställa oss frågan om vi vill att Härnösand ska växa? För visst kommer det att märkas. Det blir mer av allt, även mer trafik. Simhallen har idag 300 000 besökare, och hotellet skulle öka antalet med kanske 25000 till. Vill vi dela med oss av våra ytor? Ett hotell ensamt löser inte våra problem, hur kan man tro det, men det kan vara tungan på vågen för om länsstyrelsen, SBSF, Trafikverket m fl ska var kvar här, och det hade kunnat vara tungan på vågen för att behålla Miun. Myndigheter och företag kräver attraktiva mötesmiljöer. Idag slänger vi runt vår tänkta gäster till Sundsvall, Sollefteå och Övik. Orimligt. Jag förstår inte varför inte hela Härnösand säger "ge järnet!" Men allt fler gör det... Tänk vad många som kommer att se Härnösands miljöer från en fin utsiktspunkt!

Härnösand utmärks ju av en rad torn här och var, Tobaks, gamla posthuset, tingshuset m.fl. Det är lite häftigt med dom här spetsarna. Vi vill att hotellet ska synas när man kommer från E4:an. Folk ska fråga sig "vad är det där för något?".

LGS: Det blir en utmaning att övertyga kulturmiljövårdarna. I Umeå gick det inte så bra.

FN: Vi är inte speciellt imponerade av varken planerna i Umeå eller Övik. Vi har inte sålt vår själ. vi är rädd om vår själ.

LGS: Är anspråket på riksintresset Härnösand för stort?

FN: I de samtal vi har kring frågan, så finns det ett problem som vi delar allihopa. Vi vet inte riktigt vad som exakt menas med riksintresset. Det värsta är om man skapar begrepp, regler och planer för framtiden som får en att tro att man inte behöver tänka själv, och fortlöpande. Då förstör vi allt som heter mänsklig kultur, om vi glömmer bort att vi i varje sekvens av vårt liv måste tänka och vara kulturskapande människor, skapa nya kulturarv från tid till tid.

LGS: Behövs riksintressen? Är de till nytta för någonting?

FN: Jag har inte den kunskap som behövs för att svara på den frågan. Man måste se på hela landet. Men om det är så att ett sådant här begrepp, institution, skulle innebära att man inte får bygga ett hotell med 12-13 våningar i Härnösand, därför att det befinner sig ett hundratal meter från Östanbäcken, eller att man i samma bild ser domkyrkan och hotellet, då menar jag att detta är ett regelsystem som inte är av godo. Det här handlar ju inte om marodörverksamhet, vi ska inte riva ner något. Vi ska komplettera stadsbilden. Vi ska tillgängliggöra, skapa möten, skapa förutsättningar för nästa generation att uppleva Härnösand.

Hotellgästerna som kommer hit kommer att simma och bada, mötas i affärsfrågor, vara på Technichus, vara på teatern, skapa mänskliga möte. Och ur detta kommer det att skapas kreativitet och kultur. De kommer att höra kyrkklockorna, se segelbåtar, stadsparken, se klaffbron gå upp...

*Frisen på rådhuset var ursprungligen i koppar. Det är en text ur Horatius: HOC OPVS HOC STVDIVM PARVI PROPEREMVS ET AMPLI - SI PATRIAE VOLVMVS SI NOBIS VIVERE CARI, "Detta verk, denna strävan, främja vi dem, stora och små, om vi vill leva älskade av fäderneslandet och till glädje för oss själva" (modifierad översättning efter Lars Helleberg 1991)

.....

Bo Källstrand (BK) Landshövding i Västernorrlands län. Intervju: Lars Göran Spång (LG) 2013 09 27.

LG: Vad är utvecklingsbart med riksintresset Härnösand?

BK: Visst är det fina hus här. Residenset är en fantastisk byggnad som gör intryck på besökare, även miljön här vid vattnet. Vi hade buffé för världsarvsförvaltare i Sverige nyligen och residenset kom väl till pass för en uppstart av konferensen. Residenset är ju också tänkt att vara en representationsbyggnad. Det är en stilfull byggnad utan att vara pampig.

När residenset och rådhuset byggdes måste de ha varit ett utropstecken bland den övriga träbebyggelsen. Det måste ha motsvarat en 20 våningars glas och betonghus idag, men skulle vi tillåta det? Vi måste kanske tänka på att själva skapa kulturarv.

LG: Det är ju aktuellt med hotell här intill.

BK: Ja, och det är angeläget att det byggs, annars riskerar Härnösand att dö sotdöden. Det går inte att hålla en konferens här. Riksintressen får inte bli konserverande.

LG: Är du glad för att du slipper se ICA Maxi.

BK: Jag är inte så glad för att stormarknader hamnar utanför centrum. Det blir ödsligt i centrum, även i Sundsvall, med mycket tomma lokaler.

LG: Restauranger, caféer?

BK: Människor väljer tyvärr att äta även vid stormarknader. Det är inget bra att man inte bygger i centrum, men missförstå mig inte, det ska gå att anpassa. Det behövs liv och rörelse i centrum, t.ex. med nya bostäder med hiss. Efter fyra på lördag e.m. ekar det mellan väggarna.

LG: Hur känns det att bo i Härnösand jämfört med ditt tidigare boende?

BK: Jag har bott i Brasilien (800 kvadratmeter, residenset är 1200 kvm), Spanien, Frankrike och Ludvika. Men även tidigare i Härnösand. När jag var vd för Graninge valde jag att ha kontoret i Bollsta, bruksherrgården, men vi valde att bo i Härnösand. Då hade vi bott i Ludvika i tio år, och storleken på stan gillade vi. Det är en lugn och trygg uppväxtmiljö för barn. Barnen skulle börja 7:e och 4:e klass, och den minsta förskola. Vi bodde på Kastellgatan och trivdes fantastiskt bra, trots pendlandet. Vi bodde nio år här fram till 1992. Det var bidragande till att jag tackade ja till jobbet jag har nu.

Jag är uppvuxen i Järfälla i Stockholm, och vi bodde där innan vi kom hit, dessförinnan i Paris. I Brasilien gick ett av barnen i amerikansk skola och i Paris gick yngsta dottern också i amerikansk skola. Jag tror de fick bra undervisning och byggde upp en självsäkerhet. Man skulle inte dra sig för att tala om vad man var bra på, vilket inte var kulturen i Ludvika.

Barnen har inte gått i mina fotspår, jag ser mig som ingenjör, men en son är statstjänsteman, ekonom, och en idéhistoriker, en lärare.

Mitt förordnande går ut när jag fyller 65 i januari. Vi har lägenhet och barn i Stockholm så vi hamnar nog där.

LG: RUS? (Regional utvecklingsstrategi)

BK: Härnösands roll i länet. Det är inte så många residensstäder som är en liten ort i länet. Sammanhållningen i länet fungerar annorlunda. Residenset blir en samlingsplats för den trevliga miljöns skull, mindre seminarier m.m. Som landshövding reser jag mer än mina kollegor, för att länet är så splittrat. Härnösand är Sveriges minsta residensstad, men har det vackraste residenset.

Ibland får man intrycket att folk tror att Härnösand ska resa sig likt en fågel Fenix och bli en stor ort som kan slå Sundsvall o.s.v. För att undvika en utveckling som i exempelvis Bollstabruk, är det viktigt att se beroendet av Sundsvall. Vi kan inte vänta på bättre järnväg, som jag jobbar mycket för, utan ordna bättre bussar...

LG: Båtförbindelse?

BK: Nej, det är inte realistiskt, det tar för lång tid. Kanske gärna över till Finland men det är i så fall som turistverksamhet och det kommer inte att sätta fart på stan. Det enda som kan få fart på Härnösand är att bli en del i en större region. Man måste ha 100 000 invånare för att få tillväxt. Det ska finnas valmöjligheter för alla ungdomar så att de stannar. Studiecirklar och föreningsverksamhet duger inte, det måste finnas stort utbud av allt möjligt. Det går inte att få på annat sätt än att öppna sig mot omgivningen och ordna snabba förbindelser.

LG: Vad är hönan och ägget i den frågan? Kan man börja med service, kultur m.m.

BK: Men fråga ungdomar idag vad dom har för framtidsplaner. Dom flyttar efter studenten. Om de stannar kvar skulle stan utvecklas. Där finns lösningen.

LG: Härnösand Norrlands Atén?

BK: Det är möjligt att Härnösand kan ordna yrkesutbildningar m.m. men Härnösand har nog ingen egen roll att se fram mot, utan måste bli en del av en region. I Järfälla var det ingen katastrof för att skolan låg i grannkommunen.

LG: Luften gick väl ur när Mittuniversitetet drogs ner?

BK: Det hade den gjort innan. Det fanns ju bara ett par hundra studenter plus distansare.

LG: Multicampus?

BK: Det är väl en bra idé, men varför skulle det lyckas?

LG: Har Sundsvall en chans?

BK: Det tror jag. Sundsvall och Timrå är ändå det största arbetsmarknadsområdet. Här finns ju utbud av alla slag. Om jag var 25 år och singel skulle jag nog söka mig till Sundsvall hellre än Härnösand. Dom flesta jag möter som talar om Härnösands framtid är äldre och pensionärer och det gör mig lite orolig. De talar hellre om hur det har varit än om framtiden. Vi kan inte leva i det förgångna. Vi måste bejaka behovet av nybyggen i stället för att motarbeta hotell, ny bebyggelse på Skeppsbron m.m.

Jag tror Härnösand kan bli en strålande bosättningsort för människor i Sundsvallsområdet, ungefär som när jag sökte bostad för 20 år sedan när vi flyttade hit med barnen, fina hus, lugnt och tryggt. Ungefär som Sigtuna.

LG: Ja, det skulle väl inte ta mer än 20 minuter att ta sig till Sundsvall med ny järnväg?

BK: Ja, och det får vi förmodligen också 2035-2040, men det går ju att ordna bra förbindelsen med bussar till dess. Expressbussar direkt t.ex.

Administrativt centrum, ja det går ju bra, tack vare att vi är så nära Sundsvall. Många akademikerpar har arbete på respektive ort. Min hustru, som är sjuksköterska, skulle inte få jobb i Härnösand.

LG: Varför kommer inte exportinkomster regionen till del? Vi ligger på topp i lönsamhet.

BK: Det är inte bra, men exporten från exempelvis Bollsta, som jag känner väl eftersom jag byggt det, har inga marginaler. När alla fått sitt, skogsägare, transportörer m.fl. så blir det inte

mycket kvar. vi har ju större kostnader för miljö och löner än i exempelvis Balitkum.

LG: Bollsta investerar inom en treårsperiod närmare en miljard i sågen, och vad skulle det kosta att rusta upp huvudgatan i Bollsta, 10 miljoner?

BK: Men är det företagets sak?

LG: Tja, vem äger sågen? De som jobbar där bor inte heller i Bollsta.

BK: Ja, ingen kan ju tvinga dom att bo i Bollsta. Det här är ju en utveckling vi ser i hela västvärlden. Även i Stockholms region finns det avfolkningsbygder. Unga välutbildade ser ingen karriär i småorter.

LG: Finns det inte en motsättning i tillväxttankarna? När något växer måste något annat minska.

BK: Jo det gör det. Västernorrland minskar mest i landet, 20%. Både Jämtland, Norrbotten, Västerbotten har vuxit. Min förhoppning är att Mittuniversitetet ska ge regionen tillväxt. Problemet är att Sundsvall inte har vuxit i motsvarande grad som Umeå, Gävle m.m. Vi ska inte satsa på småorter, det bromsar utvecklingen.

LG: Kan inte Härnösand hitta en nisch, energistad, hållbarhetsstad exempelvis?

BK: Alla satsar på energi. Vi har ingen möjlighet att bli världsledande. Vi kan visst bygga ekobostäder m.m. men det kostar ganska mycket att bo i nya hus. Så vi måste locka hit folk som har råd. I Hudiksvall har man lyckats genom att få stockholmare att sälja sina villor och köpa nytt boende på en trevlig ort.

LG: Kan Härnösand hitta en profil som anknyter till historien?

BK: Ja, som en fin bostadsort, men vi måste vara en del av en region. När man frågar gymnasieungdomar hur många som stannar är det få som räcker upp handen. Övik har satsat stenhårt på att dra sig nära till Umeå, trots avståndet som är dubbelt så långt som mellan Härnösand och Sundsvall, och ser sig som systerstad till Umeå. I Härnösand säger man "sätt en stålldörr vid landskapsgränsen".

LG: Skellefteå ser sig inte som systerstad.

BK: Nej, men kommunikationerna är inte bra och dessutom är Skellefteå Sveriges rikaste kommun. De äger vattenkraften och bygger nu också vindkraft.

LG: Det har vi missat i den här kommunen?

BK: Ja, det har vi missat två gånger. Både vattenkraften och nu vindkraften. Det har jag pratat om i fem år, men ingen lyssnar. Det byggs nu i och för sig två vindkraftverk här nu, men de flesta byggs av exploatörer söderöver.

LG: Måste man äga för att ta ut vinster?

BK: Det anmärkningsvärda är att det finns förmögna människor här i länet som mycket väl skulle kunna investera i regionen. Här finns det gott om rika skogsägare som bara har pengar på banken, som i sin tur lånar ut till stockholmare som behöver låna till sina bostäder. Så ser det ut.

Härnösand är en underbar plats men man måste se mer på sin framtid än sin forntid. Det är svårt att bli världsbest.

LG: Är riksintresset en hämmande faktor?

BK: Nej, vi ska vara rädd om de fina husen, men vi får inte blunda för att det behövs byggas

nytt. Sundsvall saknar bostäder och det kan vi tillhandahålla. Det är en paradox att alla sju kommuner i länet säger att de har bostadsbrist, men samtidigt vill alla växa.

Arbetsbilder

Björn fotar Calle framför nyförvärvet

Utsikt från tornfönster på g:a tingshuset

Interiör från tingssalen innan renovering

Armatyr i tingssalen

Öppna spisar på övervåningen

Kakelugnar på övervåningen

*Fred i formell kommunalrådspose i fullmäktigesalen.
Foto: Björn Grankvist.*

*Bo i formell landshövdingepose.
Foto: Björn Grankvist*

Handel och hav

Källor

Nordlander, Johan (1933). Korsmässmarknaden. Stockholm.

Intervjuer

Ulrica Cedervall (UC), hårfrisörska och **Oumar Diallo** (OD), musiker. Intervjuad av Lars Göran Spång (LG) 2014.06.26. Storgatan mitt emot Technichus.

Ulrica har haft salong i Prismahuset 23 år, och har nyligen flyttat till Storgatan. Awalina hänger på Ulricas rygg på afrikanskt vis. Familjens äldsta dotter, 16-åriga Amy, kunde inte vara med.

UC: Jag är tredje generationen frisörer. Min farmor var först och min mamma hade salong i Söråker. Farmor hade tre salonger i Härnösand. Det var annorlunda på den tiden. Alla skulle lägga upp håret en gång i veckan.

LG: Omar, how did you grow upp?

OD: Good. I grew up in Dakar, with ten siblings. My mother came from a village called Fouta.

LG: How many people live in Dakar.

OD: I think 11 milion. It's a very nice city, lovely city. It's good to live there. In Senegal there are thousand languages! My Uncle new many of them.

LG: Is Härnösand like the countryside for you then?

OD: Yes, it's like a new countryside for me. I like the people, it's nice and clean.

LG: What do you work with?

OD: When I first came (2013) I went to school and afterwards I was offered "praktik på Kåken" with "ungdomar". As a musician I work in Sundsvall, Umeå, Katrineholm and other places. I travel a lot. But now I have a family, and Awalina, to take care of.

LG: Do you have many friends i Härnösand?

OD: No, not so many. When I came here, it was my new life. I must learn to live it, and be with new people. I have a new born so I don't have so much time to meet friends. I met some people from Senegal in Stockholm, where they come together from different places, also from other countries in Europe. They meet two times a year and hundreds are there.

LG: Does the historical environment favor business?

UC: The business is the people. Det är kommunikationen som är det viktiga. Nu har vi flyttat salongen nyligen och tack vare att jag har fasta kunder spelar det inte så stor roll var salongen är.

LG: Hur gammal är den lilla?

UC: 11 månader. Hon heter Awa efter Omars syster och Lina efter min mormors mamma.

OD: Och hon heter Diallo efter vår "family name".

UC: Jag gillar Härnösand i alla fall. En sak som jag tycker Senegal och Härnösand har gemensamt är kulturen, dans, musik m.m. Senegal har en väldigt livaktig kultur.

.....

Lars Kågström (KG), tidningsredaktör Yippie. Intervju av Lars Göran Spång (LGS)
2013.09.26

Lars är född 1961 i Malmberget. Uppvuxen i Örnsköldsvik. Efter gymnasiet utbildade han sig till journalist i Göteborg och bodde där i många år. Frilansade i tolv år och jobbar på Yippie sedan tio år.

LK: Tidningen är om och för Härnösand och vi ser ju snarare framåt än bakåt. Vi har inte haft så många artiklar om historien.

LGS: Vad finns det i framtiden som är intressant att följa upp? Vad har Härnösand för framtid?

LK: Jag tror absolut att Härnösand har en framtid även om det är lite stålbad just nu. Vi letar uppslag bland folk som vill något, och det sinar ju inte av idéer precis. Det finns också en stolt tradition som man i och för sig inte alltid kan luta sig mot, men jag tycker att Härnösand känns som en stad, trots att den är så liten.

LGS: Måste Härnösand växa?

LK: Den expansion som var för hundra år sedan var exceptionell, och så mycket ska vi nog inte räkna med att växa igen. Men visst är det bra om vi kan växa till, låt säga 30 000.

LGS: Vad är det för idéer du möter bland folk som tänker framåt.

LK: Det är så mycket, men jag tycker kanske att flytten av Mittuniversitetet har varit bra för att få fram andra idéer

LGS: Skolprofilen är inget att bygga vidare på?

LK: Nja, det finns idéer om att ordna ett multicampus, som är öppen för olika universitet och institutioner. Det finns ett liknande koncept i Varberg, och där finns inget universitet. Det kan

bli en framtidstrend, i stället för att gå den långa vägen och bygga ett universitet med professorer, forskning o.s.v. så har man flera utbildningar i form av filialer. Kommunen har även ansökt om att bli värd för olika kvalificerade yrkesutbildningar.

LGS: Sjöfartsstaden?

LK: Läget vid vattnet är ju en resurs ur många aspekter. Hamnen är bra vad jag förstår, och det visar sig nu när vindkraften ska byggas ut, men framförallt tror jag att vattnet ger Härnösand fördelar som boendestad. Men kommunikationerna till Sundsvall måste bli bättre. Om tågstandarden vore lika bra söderut som norrut, då hade vi fått inflyttning hit.

LGS: Förvaltningsstaden?

LK: Det känns som en osäker framtid. Vi kanske kan få hit myndigheter med de kan försvinna lika fort när politiska vindar slår om.

LGS: Arkivstaden?

LK: Jo, och det är ju synd att arkivvetenskapen försvann härifrån, även om det var en liten institution. Men jag tycker inte att det är OK att arkivvetenskapen, liksom resten av Miun, flyttar till Sundsvall..

LGS: Innovationsstaden? Vi hade tidigt gatubelysning och telefonnät. Vad tror du om Härnösand som föregångare i ekobyggen.

LK: Jocke Byström skrev vi faktiskt om i förra numret. Jag såg nu att han planerar ett samarbete med USA. Jag tror mycket på solenergi i olika former även om det inte går att enbart förlita sig på den i vårt klimat. Men visst, ekohus skulle visa på framåtanda. Jag tror annars att ytor nära vattnet är dåligt utnyttjade. Det finns stora ytor längs Skeppsbron och Kronholmen t.ex. där man skulle kunna få ett väldigt attraktivt boende, men även kontor och butiker. Det skulle också föra samman staden. Torsvik behöver också bebyggas, men det var bra att det inte blev köpcenter där. Man kan också tänka sig annat än byggnader, men som det är nu är ytan ganska meningslös. Nu är det bara en tom yta som inte används till något.

LGS: Vad har du för trafikvisioner?

LK: Det har jag inte tänkt på så mycket. E4:an går ju rakt genom stan och folk känner till Härnösand av den anledningen, men det känns lite omodernt. Jag upplever faktiskt inte biltrafiken som ett problem, även om jag föredrar att cykla. Jag är uppvuxen i Övik och där är verkligen E4:an ett problem.

LGS: Var ska fokus ligga i stan, fastlandet eller Härnön.

LK: Jag tycker som jag sa innan att det är lite glest utmed vattnet, där jag tror det finns mest potential för att få en enhetlig stad.

LGS: Vad tror du om hotelltanken?

LK: Jag är faktiskt förtjust i tanken utifrån de skisser jag sett. Det skulle bli ett utropstecken i stadsbilden. En fördel är också att pumphuset flyttas. Det ska vara möjligt för folk att ta sig runt utmed vattnet, och det skulle behövas en liknande passage runt residenset. Man kan gå runt Nattviken utom just där.

LGS: Har du önskemål om cykelbanor?

LK: Ja, jag önskar många fler bra cykelbanor eftersom jag cyklar väldigt mycket. Ibland är det tvärstopp mitt i en korsning och man vet inte var cyklister ska ta vägen, men det är likadant i alla städer. Det känns däremot som om det ligger rätt i tiden att göra i ordning för

cyklister.

LGS: Är riksintressen intressanta för företag?

LK: Jag upplever att det finns en antagonism mellan bevarare och förnyare, men jag tror kulturarvet är viktigt även för förnyare. Många byggen blir ju kulturarv i morgon.

LGS: Kulturstaden?

LK: Ja, det händer mycket här i stan. Jag provade en vecka för ett tag sen, att verkligen gå på alla evenemang, och det var mycket! jag provade inte på riktigt att gå på allt under en vecka. Däremot skrev jag en fiktiv krönika om att jag gjorde så. Det är kanske inte unikt för Härnösand. Det vore häftigt med en arkitektonisk skapelse för kultur, men det är nog viktigt att det finns balans, så att det inte bara blir ett skal utan innehåll. Operahuset i Sydney är verkligen häftigt, inte minst invändigt. Den största salen är otroligt vacker. I Vara har man byggt ett snyggt kulturhus också, men det blev kanske inte verksamhet i motsvarande grad så många år.

Arbetsbilder

Lars Kågström i Yippies personalrum. Skylten räddades i samband med en rivning. Foto: Björn Grankvist

En vindkraftvinge lastas om i Djuphamnen. Foto: Björn Grankvist

Bo-staden

Intervjuer

Anne (AH) och **Jocke Hagström (JH)**, Ekolivs. Intervju av Lars Göran Spång (LGS)
1914.09.01

Jocke är IT konsult på kommunen, bodde som barn i Sundsvall men familjen flyttade till Härnösand när föräldrarna fick jobb på länsstyrelsen. Anne är konstnär, har vuxit upp i Stockholm som barn men kom till Härnösand som 13 åring. Pappa längtade hem till Norrland. Anne flyttade "hem" till Stockholm efter skolan, men återvände. Kompisarna fanns inte kvar. Anne och Jocke startade en butik för ekologiska varor för två år sedan och har nyligen köpt hus på Långgatan.

LGS: Ni ska byta affärslokal har jag förstått. Varför då?

JH: Ja vi behövde större lokal.

LGS: Hur kom ni på denna idé, att starta en butik med ekologisk profil?

JH: Vi tyckte inte det fanns ekologiska produkter i Härnösand, och vi vill ha det.

LGS: Ni har bott på olika ställen här i stan, i riksintresseområdet?

AH: Vi bodde i en lägenhet på Köpmangatan när vi startade butiken för två år sedan och innan dess i Nordea bankens hus vid torget.

JH: 1986 köpte vi två hus på Rotudden. Först den gamla Nyholmska lanthandeln vid Tempo, men vi bodde aldrig där. Vi tänkte bo i kollektiv där, men vi hittade ett bättre hus på Svenninggatan som vi köpte i stället, och övergav kollektivtanken. Fastigheten på Svenninggatan var ett häståkeri med stort uthus, byggt på 1800 talet och utbyggt på 1920 talet. Huset rymde från början fyra lägenheter. Jag fick senare veta att två av mina gammostrar hade bort där som unga.

LGS: Hade man någon känsla för att det var gamla arbetarbostäder?

JH: Ja, det var ju trångbott för fyra familjer, och det fanns nio pipor i skorstenen.

AH: Det fanns bara en kakelugn kvar när vi flyttade in, och inga spisar.

LGS: Hur skiljde sig Rotudden från ert hus på Långgatan, som ni nyss har köpt?

JH: Nu har vi två skorstenar med sex pipor var. Men det var också byggt för fyra lägenheter en gång i tiden.

LGS: Är det mycket jobb med att ta hand om ett sådant gammalt trähus.

JH: Ja, det är mycket att underhålla. Jag har bara ägt trähus, men när vi bodde i lägenhet och stenhus förstod vi att det var mycket att underhålla där också.

AH: Det är charmigt när man upptäcker gamla detaljer som är kvar. Det var nog fiskare som bodde i huset på Långgatan, men det är högt i tak och så. Vi fick höra att övervåningen från början låg i markplanet, och att man ville bygga på en våning till, men fick avslag. Då byggde man i stället en "källare", det som nu är bottenvåning, och höjde huset till övervåningen. Men vi vet inte om det är sant. På vinden upptäckte vi att takåsarna är gjorda av gamla skeppsmaster.

LGS: Ja, jag fick höra av Tom Risberg att ett stort golv i flickskolans gymnastiksal är byggt med s.k. rymdfackverk, som skeppsbyggare gjorde. Golvet blir väldigt styvt.

JH: Ja, vi funderar över varför våra golv sviktat så lite. Jag trodde det var timmer även i golven. På Rotudden sviktade golven mycket mer. Det kanske är en sådan teknik som använts även här på Långgatan.

....

Paul Blackwell (PB), tatueringare, Östanbäcken 2E, Härnösand. Intervjuad av Lars Göran Spång (LG) 2014.06.05

Paul är född i London, träffade sin tjej från Härnösand i London och flyttade till Härnösand 1988.

PB: Nu känns det som hemma här. Jag har bott som längst i Härnösand.

LG: Har du bott i det här huset?

PB: Jag bodde här från början, vägg i vägg med studion, men nu har jag en lägenhet.

LG: Började du med tatuering redan i London?

PB: Jag började redan när jag var femton, men jag gjorde på mig själv redan som trettonåring och blev biten av det. Egentligen har vi mer tradition av tatuering i England med soldater och sjömän i NAVY. Det var en vanlig grej, större kultur.

LG: Det har ju blivit väldigt vanligt nu?

PB: När jag började så var tatuering en subkultur, men nu är det mer "mainstream", och det är mindre kärlek, mer exploatering. Men det kommer alltid att finnas tatueringare, det går upp och ner. Förut när man såg en tatuering så reagerade man med "Wow!" men nu reagerar man inte.

LG: Det är en gammal kultur...

PB: Ja, jag har en hel pärm med klipp om olika tatueringsskulpturer.

(Björn kommer in och berättar att vi har en bildsamling, 500 mögelskadade glasplåtar från 1920-30-talet om detta hus, gästgiveri)

PB: Min tjej gjorde en liten studie om huset och samlade bilder bl.a.

LG: Är det en bra plats, att ha studio i den här miljön.

PB: Jag har bara haft 25% Härnösandsbor som kunder. Det är många utifrån, även Stockholmare som är på genomresa. Nu är det många som känner till mig. Jag har ju hållit på i 22-23 år. När jag började var det bara jag och en kille i Sundsvall, en i Umeå och en i Östersund. Nu finns det tatueringare i varje småby, och många håller på hemma. Det är inte så bra alla gånger.

LG: Det behövs alltså ingen licens för att tatuera?

PB: Nej, men vi tjuvar på socialstyrelsen. Det måste nog hända en stor grej för att dom ska vakna, men då kan det vara för sent.

LG: Är Härnösand för liten stad för din verksamhet?

PB: Nej, det avgörande är att det är bra kvalitet på tatueringarna, att de sitter kvar m.m.

LG: Är det ingen som ångrar sig?

PB: Nej, men i början var det några som tyckte att tatueringarna var för små. Det var populärt med en lite fjärril eller nyckelpiga, men nu ska det vara större motiv, lite mer genomtänkt.

LG: Vilka motiv är vanligast nu?

PB: Det är en blandning av allting kan man säga, men "tribal" vågen (svartvita vågmönster) som vi fick, den startade i Los Angeles 1981. Sen kom den till Europa 1990-talet. Den är populär i Norden nu. Jag gör också mycket japanska, färgglada, grejor. Drakar, pioner "sherryblossoms"... namn, texter med lyrik...

LG: Vad fick dig att börja med här?

PB: Jag hade släktingar med tatueringar. Sen kom punken på 1980-talet, jag gillade punk, och sen Heavy Metal. Många "rock-stars" hade stora tatueringar. I London var jag i kontakt med Lal Hardy som tatuerade mycket punkare. Punk var den första musik som talade till mig, och fortfarande faktiskt. Jag ville pröva på men det fanns ingen utrustning. Det var mycket hysch-hysch. Jag kom så småningom igång tillsammans med en kompis, Brad, som fortfarande har en studio i London. När jag kom till Sverige sparade jag ihop till egen utrustning, och på den vägen är det.

LG: Är det dyr utrustning?

PB: Nja, det beror på. Ska det vara bra grejor kostar det. Jag räknar med att jag har utrustning för 300 tusen, om man räknar allt, motiv m.m.

LG: Har du kontakt med dina släktingar i England? Blir det mycket resor.

PB: Ja, jag resor och hälsar på mina syskon och deras barn. Jag flyger gärna tidigt på morgonen så jag är framme före tolv. Flyger man senare blir det alltid "delays". Men jag resor ofta till Berlin också, på weekend resa. Jag har däremot inte varit i Stockholm på hur länge som helst.

Arbetsbilder

Paul utanför sin studio på Östanbäcken. Foto: Björn grankvist

Anne och Jockes hus vid Långgatan

Dito, men från andra hållet

Björn fotar Rotudden från Kiörningsskolans klocktorn

Framtidsstaden

Källor

Kommunens visioner finns redovisade på hemsidan:

<http://www.harnosand.se/kommunen/framtidochutveckling/visionochmal.4.1fdd67e4132864fbf4480009977.html>

Intervjuer

Amanda Lind (AL), samhällsnämndens ordförande. Intervju av Lars Göran Spång (LGS) i Stadsparken 2013.09.13.

Amanda hette Johansson när hon flyttade till Härnösand 2005 från Luleå där hon är uppväxt. Ordförande i Samhällsnämnden (MP).

AL: Finns det objekt man borde ta bort, t.ex. Gustafsvik, och andra som borde läggas till? Vi har ju ganska få riksintressen i kommunen.

LGS: Historien går ju långt tillbaks och urvalet och beskrivningarna har rötter i 1970-talet. En revidering av texterna gjordes i början på 2000.

AL: Jag ser riksintressen som en möjlighet och vill försöka hitta vägar att ta tillvara på värdena. I samhällsnämnden har vi ansvar för att bevara riksintressets karaktär, t ex i bygglov och i planer, det är såklart viktigt. Samtidigt kan det vara svårt att fånga in en känsla för en miljö med regelverk och lagstiftning. Känslan för riksintresset Härnösand är något var och en känner intuitivt tror jag. Det borde vi kunna jobba mer med, att lyfta fram våra riksintressen, sätta ord på känslan. Förstärka stadens unika uttryck.

LGS: Vårt uppdrag är framförallt att uppmärksamma riksintressena för gemen man, ta fram det vardagliga. Inte att ge råd till politiker och planerare. Bevarandet av byggnader m.m. är inte huvudfrågan utan att historien som grundat ex. Härnösand, skolstaden, myndighetsstad osv. får leva vidare i ett historiemedvetande.

AL: Jag håller med om att historien ska användas aktivt, bevarandevärdet får lägre relevans om inte människor blir upplysta, och inspireras av kulturarvet. Den intuitiva känslan får inte underskattas, men nya dörrar kan öppnas genom kunskap. Att ge Härnösandsborna möjlighet att förankras i historien och lära av den för framtiden. Härnösand har till exempel alltid varit en mångkulturell mötesplats, det vore inspirerande att ta fasta på när vi jobbar med kulturmiljöer.

LGS: Härnösand har också ett förflutet som sjöfartsstad. Färjetrafik här skulle t.ex. förstärka den historien.

AL: Det här är ju intressant. Vi pratar ofta om att hitta nya identiteter för Härnösand, särskilt efter Mittuniversitetets beslut att lägga ner Campus i Härnösand. Istället för att bara prata om skoluniversitetsstaden, residensstaden och stiftsstaden försöker vi hitta andra epitet. T ex Härnösand som attraktiv boendestad, hållbar stad, företagsstad. Vi försöker bl.a. lansera uttrycket kunskapsstaden Härnösand, och att få till ett boende vid vattnet för att få tillbaks livet vid kajerna. Det blir liknande värden, men i en mer samtida form. Vi ska fortsätta prata om Härnösands historia, samtidigt som vi formar nya identiteter för framtiden.

LGS: Författarstaden?

AL: Ja, varför inte? det är en kärna i kulturstaden Härnösand, men vi har lagt ett bredare perspektiv och talar nog mer om kulturstaden. Vi håller på med en kulturplan och bestämde oss tidigt för att den skulle beröra alla nämnders verksamheter, inte bara kulturnämndens. T.ex. vad har kulturen för roll i den allmänna samhällsutvecklingen, mångkulturell mötesplats, integration, m.m. Det är också viktigt att se att både natur och kultur formar den yttre miljön. På så vis blir stadens struktur en spegel av kulturella strömningar, och tvärtom.

LGS: Ja, det finns ju alla möjligheter att tänka expansivt och framåt utifrån att riksintresset bevaras. Snarare ska riksintresset kunna hjälpa till i utvecklingsarbetet.

AL: Helt rätt! När vi försöker hitta argument för att bo här och verka här så är det just kultur och miljö som vi för fram. Härnösand har en unik charm som jag tror att de flesta upplever rätt tydligt. Kulturarvet är ju även en tillgång för besöksnäringen. När man besöker en ny plats vill man gärna ta del av kulturen och uppleva platser med en historia.

LGS: Det finns också en hantverkstradition som hörde ihop med sjöfartstiden, repslagare m.m. Kan det uppmuntra företagande?

AL: Ja, det märks ju på många gatunamn, repslagargatan t ex... men det finns i många städer. Kanske inget unikt för Härnösand. Men det är absolut en sak att lyfta fram.

LGS: Härnösand har också ett förflutet som tekniskt innovativt med det första stadstelefonnätet, elgatubelysningen m.m. Tyvärr revs det gamla elverket vid Gådeån så att

riskintresseområdet ströks.

AL: Tyvärr har vi ju inte alla frågor i vår hand. Östanbäcken kan vi reglera med riktlinjer o.s.v., men riksintresset för centrala Härnösand är ju större än så. Det byggs ut och tilläggsisoleras, vi kan inte styra över allt. Det viktigaste är att fastighetsägare uppmuntras och själva tar initiativ. I bygglovsfasen har vi möjligheter att påverka, men det är mycket som inte behöver prövas. Jag skulle önska en brett engagemang för byggnadsvårdsfrågor.

LGS: Regelverken få ju inte bli övertramp så att folk inte känner meningen med dem. I Sundsvall fick vi veta att färger på husen kunde regleras, men det stod fastighetsägaren fritt att ändra färg efteråt.

AL: Absolut, det är viktigt med tydlighet om vad som gäller och att ha bra dialog. Den nya PBL (plan och bygglagen) är faktiskt bra i det avseende för att det även ingår uppföljning.

LGS: Hur är det med tillbyggnader? Kan man komma med den ena ansökan efter den andra och få tillstånd till flera tillbyggnader?

AL: Det bedöms i varje enskilt fall. För det mesta ser vi till miljön som helhet, om tillbyggnaden sticker ut i förhållande till omgivningen m.m. Har vi en detaljplan kollar vi mot dess intentioner, men ibland måste dessa ändras. Om ett område förändrats under flera decennier genom till- och ombyggnationer kanske inte detaljplanen längre har någon relevans. Det är därför lite grannlaga hur tillåtande vi ska vara till undantag, och hur detaljerade vi egentligen ska vara i planer. Men att ta hänsyn till omgivningens karaktär är ju viktigt oavsett var man bygger.

LGS: Var det bra att Torsviksområdet slapp bli stormarknad?

AL: Ja. Det är viktigt att staden får behålla sin karaktär långsiktigt. Det betyder inte att det inte finns utrymme för nybyggen. Sambiblioteket t.ex. är ett nytillskott som andas långsiktighet och kan bli ett riksintresse i framtiden. Moderna stormarknader har inte den kvalitén. Även om det säkert skulle kunna göras, om viljan finns. Jag ser gärna att det som byggs på Torsvik har ekologiska förtecken och kvalitet, exempelvis något med vinterträdgård och grästak som speglar vår tid. Jag tänker att en stad är i ständig förvandling, så även Härnösand. Vi måste förhålla oss aktivt till riksintresset! Våga lyfta fram både enskilda kvaliteter och kontraster till nybyggnationer. När vi planerar och bygger nytt inom riksintresset tänker jag att värden som kvalitet, långsiktig hållbarhet och god arkitektur blir extra viktiga.

Vi var på studiebesök i Luleå, som just nu har byggboom. Både gruvnäring, Facebook och universitetet bidrar till expansionen. Då är det viktigt att exploateringen sker med varsamhet och hänsyn till det befintliga. Ett byggföretag, Gallären, har köpt Bergströmska gården, som är ett känt byggnadsminne från 1700-talet, och byggt moderna hus runt gården. Det blev, tycker jag, ett bra exempel på hur arkitekter kan göra något med kontraster, nytt och gammalt i harmoni.

....

Tom Risberg (TR), Bryggan arkitekter kb, Intervju och mejlkorrespondens: Lars Göran Spång (LG) 20 feb 2014.

Tom har vuxit upp i Stockholm och flyttade till Härnösand när barnen var små för över 30 år sedan. Nu ska företaget avvecklas och Tom planerar att få mer tid tillsammans med sin fru. De har inga planer på att flytta från Härnösand.

Tom börjar med att berätta om Flickskolan, där den bärande konstruktionen tycks vara gjord

av snickare från skeppsvarven. Golvet bärs upp av "rymdfackverk" och komplicerade laskningar som inte förekommer i byggbranschen. Golvet blir så styvt att man tror att det bärs upp av stålbalkar.

LG: Hur började det hela med Bryggan?

TR: Jag köpte tillsammans med en kollega företaget som då hette Karl Spets arkitektkontor och det hade i sin tur haft tidigare ägare sedan 1950-talet. Det första uppdraget jag fick var att rita Kappelsbergs musikfolkhögskola.

LG: Sen har det blivit mycket planer har jag sett?

TR: Vi har varit involverade i många projekt här i stan. Framförallt har kommunen varit uppdragsgivare för idéprojekten. Det här uppdraget (Maritima miljöer Vårt maritima arv) var ett EU projekt (med kommunen som uppdragsgivare), och vi ville gärna att det skulle tryckas, men nu finns bara ett fåtal ex.

LG: Har riksintresset varit en utmaning att hantera?

TR: Ja, på så sätt att det var svårt att få en förklaring från länsstyrelsen vad det är som är riksintressant och ska skyddas. Det förstår nog alla som vistas i riksintressen att det är märkliga miljöer, men att sätta fingret på vad som kännetecknar värdet är svårt. Det slog mig när jag gick omkring i Ramvik, som kan tyckas se ut som en ordinär landsbebyggelse, men när man går där får man känslan av att det är en ovanlig miljö som inte finns på annat håll. Utmaningen är att sätta fingret på det som framkallar känslan.

I Härnösand är svårigheten att se värdet av rutnätsplanen. Det blev aktuellt när Lidl skulle byggas. Länsstyrelsen vände sig mot etableringen för att den inte tog hänsyn till rutnätsplanen. Vi hade svårt att förstå att planen i sig skulle vara värdefull att hålla sig till. Inne i centrum på Härnön har det inte hänt så mycket så där blir den gamla rutnätsplanen kvar.

LG: Hur ser riktlinjerna ut när ni får beställning på en plan?

TR: När det gäller Stadens stränder så hade vi ganska fria händer att utforma idéer. Det fanns inte med i planen att allt skulle förverkligas, men emellanåt så kommer programmet fram och man pekar på detaljer som kan utvecklas. Specifikationerna kan vara ganska otydliga, och det är ett problem när beställaren har en idé och planförfattaren en annan. Det bästa är om det finns ett färdigt projekt som ska planläggas.

LG: Hur har programmet Stadens stränder tagits emot?

TR: Det mesta togs emot positivt. Jag är inte själv nöjd med bebyggelsen vid södra stranden. Det var kommunen som ville ha in bostäder på det området, men jag tycker det ska vara ett öppet område för olika aktiviteter, spelplaner m.m. De boende i hyreshus som redan finns där skulle naturligtvis reagera om utsikten försvann. Sen är ju problemet alltid att hitta intressenter som vill bygga. Det har varit svårt att attrahera intressenter till Torsvik trots att området har en sådan potential. Nu har det stannat vid sjöbodrar och MacDonaldis.

LG: Var det bra att Stormarknaden inte hamnade där?

TR: Jag är inte säker på det. Det hade gått att få till en arkitektur som passade in. Det hade under alla förhållanden blivit bättre än som det är nu med en gräsmatta.

LG: Ser du någon utmaning i att återanvända gamla hus?

TR: Det är alltid lättare att forma arkitektur för ett specifikt ändamål. Tyvärr har det blivit så på senare tid att byggen bara planeras för sex år framåt.

Hus planeras för avsevärt längre tid än de hyresavtal som ofta ligger till grund för produktionen. Idag har hyresavtal avsevärt kortare löptid än tidigare och när ett hus anpassas för en specifik hyresgäst sker det ofta med en optimal ytlösning för det speciella ändamålet, vilket innebär att en ny hyresgäst ofta behöver anpassa lokalerna med ombyggnader som följd. Äldre hus har ofta en mer generell utformning som kan användas i många sammanhang men de blir då inte lika yteffektiva. I gengäld behöver de inte byggas om lika ofta.

När ett hus byggs så ska det finansieras i en sexårsplan vilket är nästan omöjligt. I värsta fall måste huset byggas om för en ny verksamhet efter sex år, innan avskrivningarna är klara.) Jag föreslog faktiskt att Tobaks skulle byggas om för gymnasiet, men fick inget gehör. Det är en fantastisk byggnad som är ritad av Torben Grut, som senare ritade Stadion i Stockholm. Det märks att han var inspirerad av italiensk arkitektur efter sin vistelse där.

LG: Fängelset?

TR: Nja... det är tjocka murar som är svårt och dyrt att bygga om, men det går ju, som exempelvis Långholmen, men där finns en helt annan marknad för gäster som vill bo i gamla fängelser. Om Härnösand hade varit framgångsrik som skolstad och satsade på fängelset för studentbostäder hade det kanske gått, men Härnösand har tappat för mycket av sin status som skolstad nu.

LG: Vad tror du om framtiden, behöver staden växa?

TR: Tveksamt. Däremot är det lättare att planera för tillväxt än för avveckling eller stagnation. Vi är bra på att planera för expansion men att paketera för en befintlig situation är vi dåliga på. Detta skulle jag kunna utveckla mera...

LG: Om jag har några hundra miljoner och ger dig uppdraget att använda pengarna på staden, vad väljer du då?

TR: Min favorit är området vid E4:an mot Nattviken (tidstrappan). Vi har planerat för en yta där som skulle ge en fantastisk vy över staden och som skulle få trafikanter att stanna ett tag. Där skulle en turistinformation kunna byggas, några butiker m.m. Jag tror också att Torsvik skulle behöva några "solitärer" som harmonierar med andra solitärer runt Nattviken. Vi hade för några år sedan diskussioner om att satsa på kulturen i en byggnad vid Torsvik. Det bästa hade varit om museet hade hamnat där, så att man kunde samla musik, teater och museum, som en korsbefrukning.

LG: Hotell?

TR: Jag tror inte på Kanaludden. Det är för trångt. Dessutom är badhuset en byggnad som har ett egenvärde i vår bransch kallar vi det verkshöjd om en byggnad har ett värde som påtaglig överstiger dess egentliga funktion som skulle gå förlorad påtagligt påverkas. Flera byggnader i stan har en verkshöjd och bör få stå ifred. Vi har alltid mött motstånd när vi har föreslagit höghus i riksintresseområdet, med hänvisning till att skalan förändras. Jag skulle bli förvånad om länsstyrelsen väljer en annan ståndpunkt nu. Men ett hotell har efterlysts i många år. Alla förvaltningar i stan behöver en konferensanläggning. Nu hamnar alla större konferenser oftast på Hallstaberget eller i Sundsvall.

....

Mejldialog:

Lars Göran

Som du säkert märkt så har jag ett rätt stort intresse för arkitektur och kultur (ett skäl för detta

kan vara att jag faktiskt skaffade mig en humanistisk fil. kand. examen innan jag började arkitekturutbildningen). Vill du kan jag tänka mig att i text utveckla några frågeställningar som du tycker har betydelse i din tilltänkta skrift. Jag gillar tanken med att ge riksintressena ett tydligare innehåll för att dels veta hur de bättre skall bevakas men också för att ge mer spridning åt dess värden.

Rutnätsplanerna (som ju är en del av intresset) var ju ursprungligen ett uttryck för stormaktstidens synsätt att uttrycka ordning, reda och kontroll i motsats till den mer områdesanpassade planering som annars växte fram. Men Tessins rutnätsplan i centrala Härnösand blev aldrig förverkligad. Det vi ser idag har vuxit fram senare och utan den centrala styrning stormaktstiden ville se förverkligad. Axelmotiven är även de senare konstruktioner. Rutnätsplaner finns i många städer och vilka av dessa som det finns anledning att särskilt bevara tror jag behöver ses i ett större perspektiv än regionalt. Jag har själv svårt att se det historiska värdet av rutnätsplanen i centrala Härnösand och ej heller något estetiskt värde. Den plan vi idag ser är ju mycket en konsekvens av förra sekelskiftets kraftiga expansion i Härnösand där den institutionella staden skulle ha axlar och betydelsefulla hus skulle ligga vid gator med dignitet. Men detta tror jag var tidens anda mer än någon riktigt medveten översiktsplanering. Temat tillämpades där det fanns behov men lämnades utan större tanke utanför behovet (exv Kyrkoaxeln ner mot Nattviken) Det var ju en skandal i tiden när en tandläkare kunde få bebygga fonden av Nybrogatan men det gjordes i alla fall.

När vi arbetade med att placera det nya biblioteket tyckte jag att man skulle ta tillfället att ge axeln från residenset en motpol i andra änden av gatan. Byggnaden som idag ligger i fonden har inget axelmotiv alls utan är en baksida. Bakom detta fanns en tanke om att behålla och förstärka stadens institutionella karaktär (som i så stor utsträckning varit stadens historiska ledmärke och gett den dess karaktär med många hus med solitärmotiv till skillnad från Sundsvalls kvartersbebyggelse). Men tiden ville annat och biblioteket syns knappt från torget. Här har man inte valt att följa upp stadens karaktär vilket jag tycker är ett större intresse än rutnätsplanen. När man frågar människor om vad de fångas av i Härnösand så får jag intrycket av att ofta är just den institutionella staden utan att man kan uttrycka det på det sättet. Det är också skälet till att jag tyckt att den kvartersbebyggelse (bostäder) som Torsviksplanen innehåller är ett feltänk. Den förstärker inte stadens karakteristika som rätt tydligt kommer till uttryck runt stadsspegeln Nattviken. Här borde man i stället förstärka stadens institutionella karaktär med arkitektoniska solitärer. Lika fel tycker jag det är att lägga radhus på Kronholmen.

Kronholmen var ett rätt givet läge för B-handel som då skulle samverka bättre med centrumhandeln men här valde man ett område på andra sidan järnvägen som inte har den närhet till centrum som gör att områdena får möjlighet att samverka. I riksintresset borde man fokusera på det som är speciellt för Härnösand och som kan anses bevarandevärdt i den meningen att det ger staden dess rätt speciella karaktär, något som många människor upplever positivt utan att egentligen kunna peka på vad det riktig är. Här är de solitära byggnaderna en viktig beståndsdel. Ett bekymmer under den tid jag bott i Härnösand är dock att det är mycket glest mellan de projekt som har dignitet att förstärka denna karaktär. Biblioteket och Läns museet var sådana projekt men de nyttjades inte i detta syfte.

Hej Tom och tack för utförliga kommentarer.

Intressanta synpunkter om helheten i stadsbilden med axlar och avslut. Jag vet ännu inte hur mycket utrymme jag får för frågor om riksintressets kärnvärden och på vilket sätt de ska

bevaras i stadsplaneringen. Länsstyrelsen och Riksantikvarieämbetet har ju fokus på den frågan och jobbar parallellt med ett pilotprojekt i Härnösand.

En fråga som jag däremot glömde ställa: Har dina drömmar gått i uppfyllelse i något byggprojekt? Vilken satsning tycker du har gett bäst resultat?

Hälsningar Lars Göran

NJA jag jobbar sällan mot drömmar – har inte så stort behov av att förverkliga mig själv i de projekt jag hanterar. Vissa projekt är man mer nöjd med än andra. Det manöverutrymme man har i olika projekt är olika och begränsningar kan även de vara spännande. Viktigast är att den som beställer arbetet tycker att de fått det de efterfrågade och att de känner sig stimulerade av och nöjda med det och detta efter att i några år ha använt lokalerna.

Ett arbete i viss motvind var domstolarna där tingsrätten skulle flytta från ”tingshuset” på Nybrogatan till ”kontorsmaskinen” på Backgränd. Här fanns behov av att ge hyresgästen viss status på lokalerna trots det rätt anonyma huset. Domstolsverket som beställde arbetet ville ha effektivare lokaler än i gamla tingshuset men hade ett antal krav på hur en tingsrätt skulle se ut och fungera. Många på rätten var tveksamma till denna flytt. Idag tror jag att merparten av personalen tycker att de fått det bättre och att lokalerna ger utrymme för ett klart effektivare arbete. Och jag tycker att jag lyckades skapa en miljö som dels gav domstolen den status och den arbetsmiljö den efterfrågade och dels gav besökarna en plats i processen som var respektfull och rimligt neutral. Förvaltningsrätten satt ju redan i huset och för dem var det en mindre omställning. Jag tycker det är roligt att hantera en process fram till färdigt resultat och hos rätterna fick jag även göra färgsättning och inredningen och på det sättet hålla i hela resan.

Tom Risberg

Arbetsbilder

Amanda på domkyrkans lanternin

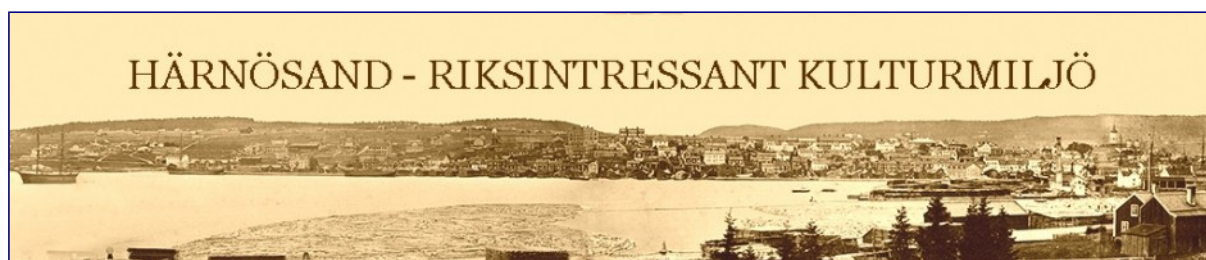

*Föreslagen placering av hotell på Kanaludden.
Foto: Björn Grankvist. Hotellet monterat i bild av
Lars Göran Spång, approximativt.*

Bilaga: Utskrift av blogg som följde projektet.

Härnösands riksintressanta kulturmiljöer

4 out of 5 dentists recommend this WordPress.com site

Skriften på tryckeriet

Posted on [11 november, 2014](#) by [Lars Göran Spång](#)

Nu är det dags att avsluta projektet. En release planeras ganska snart, då vi presenterar skriften. En rapport kommer att läggas in i [Murbergets rapportdatabas](#). Skriften kommer även att finnas som pdf bland [Murbergets småskrifter](#). Så här blir framsidan.

Publicerat i [Okategoriserade](#) | [Lämna en kommentar](#)

Stadsvandring med teater

Posted on [3 juli, 2014](#) by [Lars Göran Spång](#)

I sommar anordnar Guideföreningen och Bäverteatern stadsvandring i Härnösand. Varje onsdag i sommar kommer de att starta vid torget. Bäverteatern deltar 9 och 16 juli och levandegör några episoder i stadens historia. En guide berättar om några utvalda miljöer i stadskärnan. Jag var med första dagen och blev glatt överraskad av det stora intresset. Nästan hundra personer var med och publiken fick delas in i två grupper.

Olle Bäckström guidar om stadens historia premiärdagen för stadsvandringar.

Publicerat i [Okategoriserade](#) | [Lämna en kommentar](#)

Studentbal på St Petrilogen

Posted on [13 juni, 2014](#) by [Lars Göran Spång](#)

I dagarna är det full fart på St Petrilogen. Vi var med en stund på gymnasiets studentbal. St Petrilogen är en pärla i Härnösand, byggnadsminne dessutom. Tillägnad fiskaraposteln St Petrus. Det var borgarskapet som lät uppföra byggnaden och som dessutom hade stort fiskeintresse. Många minnen är knutna till denna festsal.

Studentbal på St Petrilogen. Björn Grankvist tog den bättre bilden (t.v.)

Publicerat i [Okategoriserade](#) | [Lämna en kommentar](#)

Filmer om Härnösand förr i tiden

Posted on [30 april, 2014](#) by [Lars Göran Spång](#)

Det finns några märkvardiga filmer att beskåda på [EUscreen](#), ett projekt inom Europeana, som ska göra våra arkiv tillgängliga:

Båten Nyland angör Skeppsbron 1927

Livet vid Långgatan 1927

Publicerat i [Okategoriserade](#) | [Lämna en kommentar](#)

Skolstadens slott

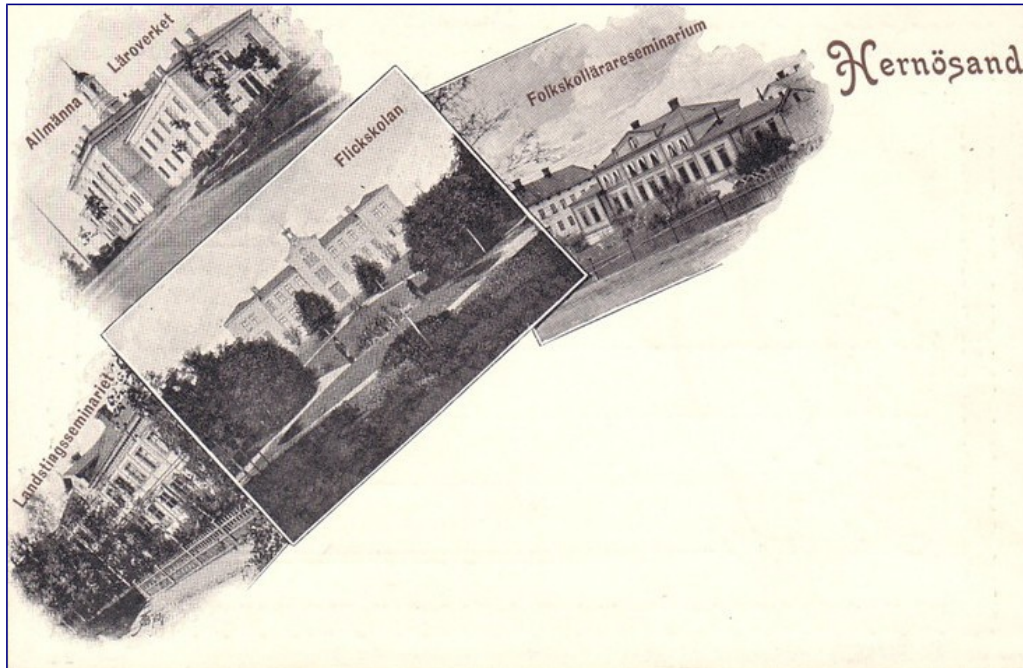
Posted on [4 april, 2014](#) by [Lars Göran Spång](#)

Den slottsliknande Kiörningsskolan byggdes 1895 för att kunna erbjuda hörselskadade barn undervisning och boende på internat.

Äldre skolbyggnader har ofta fått en monumental arkitektur. Det återspeglar en attityd som fanns – kunskap var makt! Kunskap och utbildning togs på stort allvar och skulle kosta. Gymnasiet från 1791 (nu rådhuset), Flickskolan från 1879, Landgrensskolan från 1882,

Ångström gymnasiet från 1903 och Kiörningsskolan från 1895. Dessa slottliknande skolbyggnader i staden ger verkligen skäl för epitetet *skolstaden* – med eller utan universitet. Visst vore det trevligt om skoltraditionen kunde växa till universitetstradition, men motgången med universitetet behöver inte drabba övrig utbildning. Jag tror snarare att det skulle gynna staden mer om vi satsade på grundutbildning – som det var förr.

Ett gammalt vykort över Härnösands skolor. En gång i tiden var de stadens stolthet.

Publicerat i [Okategoriserade](#) | [Lämna en kommentar](#)

Tingshuset får nytt liv

Posted on [19 mars, 2014](#) by [Lars Göran Spång](#)

I dagarna är det full fart i gamla tingshuset på Kronholmen. Det har stått tomt i flera år, men nu har Calle Lundkvist hittat en hyresgäst, [Vårdcentralen Johannesberg](#). Det är bråda tider. Inflyttning beräknas till augusti 2014.

Vi fick i alla fall en pratstund med Calle och passade på att fråga om andra visioner han har om Härnösands äldre hus. Han har haft ett fyrtiotal i sin ägo, men nu rör det sig om 25 fastigheter, och några är ganska nya. Hans favoriter är, förutom Tingshuset, Wikmanska huset på Mellanholmen och bankhuset vid torget.

– Jag gillar gamla hus. Jag tycker det är kul när det är lite opraktiskt, säger Calle.

– Jag brukar jämföra med diken och bäckar. Det rinner rent vatten i en bäck. I tingshuset är det en utmaning att hitta lösningar som fungerar, men jag får förklara för hyresgäster att det inte kan bli perfekt.

Gamla tingshuset i Härnösand stod färdig 1905 men har byggts till ett antal gånger.

Calle Lundkvist poserar framför Björn Grankvist.

Utsikt över Kronholmen från ett av tornen på tingsuset

Publicerat i [Okategoriserade](#) | [Lämna en kommentar](#)

Visioner från förr

Posted on [28 februari, 2014](#) by [Lars Göran Spång](#)

Härnösands kommun har länge haft olika visioner om framtiden, men mycket lite har blivit förverkligat. Det behövs investerare för att få planerna genomförda, men byggherrar har ofta andra visioner. Ska det bli något måste kommunen själv investera, och det blir dyrt. I dagarna läste vi i tidningen om strandnära bostäder vid Kattastrand. Kanske det kan locka hit boende. Torsvik och Kronholmen har också varit tänkt för bostäder. Här några tilltalande idéer (enligt min åsikt) som presenterats och som jag tror skulle stärka riksintresset.

Publicerat i [Okategoriserade](#) | [Lämna en kommentar](#)

[Kom till Murberget den 2 februari kl 13!](#)

Posted on [23 januari, 2014](#) by [Lars Göran Spång](#)

Jag kommer att presentera vårt arbete med riksintresset Härnösand den 2 februari. Alla är hjärtligt välkomna. Vi kommer att hålla till på Murberget vid entrén. Dels ska jag försöka förklara vad som avses med riksintresset och lite om hur det ser ut i andra delar av riket. Det skulle också vara kul med lite diskussion och åsikter. Några ämnen som jag kommer att ta upp:

- Tätorter – städer – världsmetropoler
- Hotell vid Kanaludden. För och emot.
- Vad ska vi göra med Torsvik? Planer från förr och nu.
- Vilka ingredienser ingår i riksintresset?
- Behövs riksintressen? Kan inte kommuner få göra vad de vill?
- Hur började det hela med riksintressen.

- Vad gör vi på Murberget?
- Vad gör man i riket (d.v.s. riksantikvarieämbetet)
- Hur ser framtiden ut?
- Några röster om värdet av riksintresset.

Publicerat i [Okategoriserade](#) | [Lämna en kommentar](#)

Trästadens Härnösand – höghus av trä?

Posted on [13 januari, 2014](#) by [Lars Göran Spång](#)

Sundsvall har sin stenstad, och det finns lite av den varan i Härnösand också. Men kanske vi skulle uppmärksamma trästadens charm mer? Östanbäcken, Långgatan och villaområdet vid Södra vägen (Rotudden) ingår i riksintresset och utmärks av småskalig trähusbebyggelse. Östanbäcken och Långgatan följer gamlas strandlinjen från 1700-talet. Rotudden är ett egnehemsområde utanför staden som tillkom relativt oreglerat vid sekelskifte 1800-1900.

Rotudden som det såg ut vid förra sekelskiftet. Foto: Murbergets arkiv.

Alltså, mer trähus i Härnösand! Och varför inte höghus av trä?

När vi besökte [Bollstasågen](#) fick vi höra att det är ett hett ämne att bygga höghus av trä. Det finns tankar på att kunna bygga upp till [30 våningar höghus i trä](#). I Bergen i Norge byggs [ett 50 meter högt hus i trä](#). Ett höghushotell av trä skulle bli en världssensation, och enligt välinformerade källor, skulle förmodligen alla träföretag i länet förlägga sina konferenser till ett sådant hotell.

Publicerat i [Okategoriserade](#) | [Lämna en kommentar](#)

Bokhandeln har julrusch

Posted on [18 december, 2013](#) by [Lars Göran Spång](#)

Nu när julen nalkas har Tim Falbe och hans medhjälpare fullt upp. Tim tog sig tid med oss en stund innan butiken öppnade. Vi ville veta hur det går för Öbackabok och bokhandlare över huvud taget nu när e-handeln blir så vanlig. Tim är inte orolig. Det är inte hans natur. Dessutom verkar trenden plana ut. Även trenden med e-böcker planar ut. Det kommer alltid att finnas folk som vill hålla i en riktig bok. Härnösand utmärker sig dessutom som staden där man läser mest böcker. Vi kanske förtjänar epitetet *Kunskapsstaden* trots att Mittuniversitetet har lämnat oss?

Varken skolan eller universitetet gjorde sina inköp genom Tim, och det beror på upphandlingsregler som måste följas. Tim kan inte hålla så låga priser som näthandeln eftersom lokalen kostar. I stället finns studiecirkeln med 200 medlemmar som är ett stöd.

Hembygdshyllan är dessutom en tillgång som inte finns hos andra bokhandlare. Nu i juletider finns det mycket annat än böcker för den som letar efter en bra present.

Tim Falbe framför hembygdshyllan, som är en specialitet man inte finner hos andra bokhandlare.

Publicerat i [Okategoriserade](#) | [Lämna en kommentar](#)

Hotell på Kanaludden?

Posted on [13 december, 2013](#) by [Lars Göran Spång](#)

Hotellplaner i Härnösand (tv) och Umeå (th)

Kommunen tycks vara fast besluten om att fullfölja planeringen av ett hotell på Kanaludden vid simhallen. En skiss på projektet presenterades i våras. De flesta som yttrat sig om planerna är negativa. Bland andra har länsstyrelsen och läns museet varit negativa med hänvisning till att riksintresset kommer att ta skada. Andra är tveksamma om marken håller, om bostäder kommer i skugga och några anser att parkmiljön är värdefull. Alla åsikter har nog inte kommit fram. Många ser fram mot en satsning på ett konferenshotell och ger sitt tysta medgivande. Kommunen väljer att gå vidare med planeringen. Amanda Lind, som vi intervjuade för ett tag sen, berättade att de tomter som planerats för hotell, t.ex. vid Torsvik, inte tilltalar investerare. Simhallen lockar däremot.

Utrymmet på Kanaludden är inte stort, men hotellet är tänkt att bli över 40 meter högt, liksom domkyrkan. Det verkar vara ett vanligt koncept bland hotellbyggare. Örnsköldsvik har ett färskt exempel att visa upp vid hamnen. Området är inte riksintresse, men kranarna intill är byggnadsminnen. Umeå planerade också ett centralt beläget höghushotell i sitt riksintresseområde. Processen tog flera år för att slutligen hamna hos regeringen. Länsstyrelsen sa nej och regeringen höll med. Det var inte lämpligt med höghus i denna miljö. Frågan är om Härnösand har bättre utsikter att få sin vilja igenom.

Ett höghushotell i Örnsköldsvik fick bygglov

Publicerat i [Okategoriserade](#) | [Lämna en kommentar](#)

Kulturmiljöer är bra för tillväxten!

Posted on [14 november, 2013](#) by [Lars Göran Spång](#)

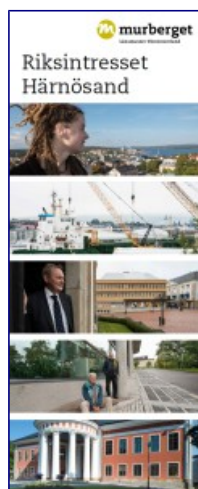
– Vad är det för en växt? frågade sig Claes Ericsson i Galenskaparna.

Broderi av Barbro Hassan-Reza som visas på Murbergets utställning Rädda världen

På en konferens nyligen (mer om denna på [Murbergets hemsida](#)) om kulturmiljöns roll i samhällsutvecklingen föredrog man uttrycket *utveckling*. Den allmänna meningen bland kulturmiljövårdare tycks vara att vi ska arbeta för *utveckling* mot ett hållbart samhälle, där återanvändning av hus är en viktig beståndsdel. Då får vi också behålla en historisk miljö.

Vårt bidrag till konferensen var bl.a. en presentation av projektet *Riksintresset Härnösand*. Vi gjorde i ordning en vepa (bild nedan) som blickfång. Den var tänkt som en s.k. *rollup*, men leverantören strulade så vi fick göra utskriften på papper i stället.

Publicerat i [Okategoriserade](#) | [Lämna en kommentar](#)

[Landshövdingens residens](#)

Posted on [2 oktober, 2013](#) by [Lars Göran Spång](#)

Vi fick en stund med landshövding Bo Källstrand en fredag eftermiddag. Han håller i många frågor nu och min lista på ämnen var lång; Mittuniversitetet, energi, kommunikationer och mycket mer. Mest ville vi veta hur det var att bo i residenset, och att bo i Härnösand. Bo Källstrand trivs väldigt bra i Härnösand och residenset. Han har aldrig bott så stort, men i Brasilien hade familjen 800 kvadratmeter bostad. Som metropol tror inte Bo att Härnösand har en chans. Vi måste inse att storstäderna drar och att Härnösand kan erbjuda bra boende och miljö i första hand. Utveckling och tillväxt finner vi i storstäder, med minst 100 000 invånare.

För Härnösands vidkommande tror Bo Källstrand att centrum bör utformas så det blir lite mer folkliv. Det är väldigt ödsligt på kvällarna och det har blivit än ödsligare med placeringen av stormarknader på fastlandet.

Vi pratade om mycket annat också, men det får vi redovisa när publikationen blir klar till våren. Bo har förordnande fram till januari så vid det laget har vi fått en ny landshövding.

Publicerat i [Okategoriserade](#) | [Lämna en kommentar](#)

Härnösands förhistoria

Posted on [20 september, 2013](#) by [Lars Göran Spång](#)

Lars Högberg och Peter Persson poserar för Björn Grankvist

Utanför sambiblioteket har Härnösands första centralmakt haft sitt säte. Lars Höberg och Peter Persson har ägnat en stor del av sin fritid åt att utforska denna förhistoria, som dessvärre har gått förlorad till stora delar. En stor gravhög från järnåldern, omkring 40 meter i diameter, låg så sent som på 1800-talet uppe i backen.

– När sambiblioteket byggdes fick arkeologerna tre dagar på sig att undersöka tomten för att se om det fanns rester kvar av bebyggelsen från den tiden. Alldeles för lite, säger Peter.

Lars ordnar ibland historiska vandringar i Härnösand, med startpunkt vid statyn av Franzén.

– Biskop Franzén Han har haft stor betydelse för Härnösands profil som utbildningsstad, och även domkyrkan är hans förtjänst. Han kunde vara med vid invigningen 1846, men fick sitta på en stol. Året därpå dog han, berättar Lars.

Publicerat i [Okategoriserade](#) | [Lämna en kommentar](#)

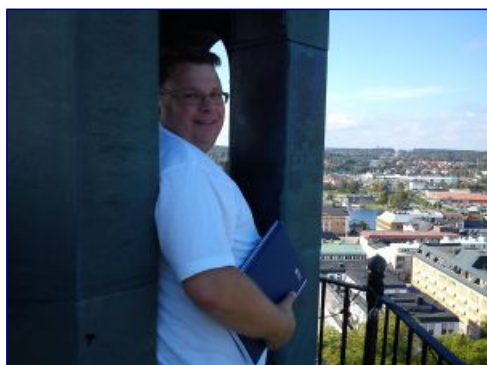

[Härnösand från ovan där](#)

Posted on [13 september, 2013](#) by [Lars Göran Spång](#)

Björn och jag har intervjuat Amanda Lind, samhällsnämndens ordförande, om kommunens planer inför framtiden. När Amanda ställdes inför frågan om vilken kulturmiljö hon gillar bäst i Härnösand nämnde hon Domkyrkan, Stadsparken, Östanbäcken, platser hon ser från sitt kontor. Vi sneglade på Domkyrkans topp och såg att det fanns ett räcke runt ett litet torn (lanternin) ovanpå kupolen. Kunde man ta sig dit och ta en bild därifrån? Jodå. Vi fick hjälp av domprosten Tor Frylmark att få kontakt med Bo Persson. Han leddes oss genom vindlande stegar och trappor till toppen. En bättre vy av Härnösand och riksintresset går inte att få.

Bo Persson hjälpte oss upp till toppen av Domkyrkans kupol.

Publicerat i [Okategoriserade](#) | [Lämna en kommentar](#)

Vad är intressant med Härnösand?

Posted on [26 augusti, 2013](#) by [Lars Göran Spång](#)

Under hösten ska Björn Grankvist och jag försöka bena ut vilka aspekter som väger tyngst för att bevara Härnösands riksintressanta kulturmiljöer. Var gärna med och dela med dig av dina synpunkter – och **kunskaper!** Härnösand bär på en gedigen historia, och staden bär på minst lika många berättelser som det finns invånare. Vi blir naturligtvis tvungna att sovrå, men tar tacksamt emot allt som kan hjälpa till att ge Härnösands kulturmiljöer ett innehåll som berör alla.

Publicerat i [Okategoriserade](#) | [Lämna en kommentar](#)